

1517

התקשרות

מצורף גם
לשבועון
כפר חב"ד

jem 128890 Yossi Melamed

הרבי מקבל פ"נים (בקשות ברכה) בפתח חדרו, ערב ראש השנה תשל"ז

"לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בראש השנה בבית הכנסת וישתתף בתפילות וברכות, ישמע תקיעת שופר ויענה אמן"

מכתב מבואר

קבלת עול מתוך שמחה
התוועדות עם הרבי

להיות "כלי ריק", בכוח האבות
הקדושים ועבודת התשובה
מאמר חסידות לראש השנה

צעירי
אגודת
חב"ד
כל הלב לכלי אחד

כתיבה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה

במדור התוועדות עם הרבי הבאנו קטע מדברי הרבי, בהם הרבי מסביר שעבודת ראש השנה צריכה להיות מתוך שמחה. תוכנה של העבודה הוא קבלת עול והמלכת ה', אך את זה עצמו יש לעשות מתוך שמחה על היותנו בניו של הקדוש ברוך הוא.

במדור המכתבים הבאנו שני מכתבים כלליים לראש השנה. אחד נוגע בקשר המיוחד בין ראש השנה, השבת והתורה. שלושת אלה מרוממים את האדם לעולם שכולו קדושה. השני נוגע במשימה של כל אחד להמליך את ה' בעולם, ובו קריאה להביא את הילדים בראש השנה לבית הכנסת, להתפלל ולשמוע תקיעת שופר.

לכבוד ראש השנה, הבאנו מאמר חסידות של הרבי בנושא עבודת התשובה של ראש השנה ועשרת ימי תשובה. המאמר מנוקד, מחולק לפרקים, והוספנו גם כותרות וסיכומים וביאורים קצרים של מושגים היכן שיש צורך גדול להבנת הדברים.

בשנת תשח"י, יהודי מארץ ישראל קיבל מהרבי מכתב ברכה לשנה החדשה. אותו יהודי לא היה בקשר עם הרבי לפני כן, וכתב לרבי בהתנצלות שככל הנראה הגיע אליו מכתב הברכה שהיה מיועד לאדם אחר באותו שם.

וכך השיב לו הרבי במכתב: "אף כי צדק בדבריו אלו, בכל זה כיוון שהכל בהשגחה פרטית, הנה יהי רצון אשר תקוימנה הברכות בתוך ברכות שאר בני ישראל המאחלים זה לזה. וכידוע סיפור רבנו הזקן בעל התניא והשולחן ערוך, אשר אבינו שבשמים, בראותו היחס הטוב וברכות הטובות שמאחלים בני ישראל זה לזה, מוסיף ברכות נוסף על מה שמקיים הברכות האמורות".

כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה!

03 בתפילת ראש השנה אנו עומדים לפני ה', "אם כבנים - אם כעבדים". בידינו הבחירה האם לבקש הכול, כמו בן מאביו. תוכן העבודה הרוחנית בראש השנה הוא להמליך את הקדוש ברוך הוא, מתוך קבלת עול. ועם זאת, הקדוש ברוך הוא פותח לנו פתח לבקש שיעלה זיכרוננו לטובה גם אם חלילה ניכשל בקיום רצונו, וזאת מצד החשיבות שלנו בעיניו. על כן, גם את עבודת המלכת הקדוש ברוך הוא יש לעשות בשמחה. **התוועדות עם הרבי**

04 עבודת ה' בראש השנה מתאפיינת במצב נפשי ורגשי של יראה ומרירות. כיצד פועלת התשובה בראש השנה? ומה אפשר לקחת מזה כצידה לדרך עבור עבודת ה' לאורך כל השנה? • **מאמר חסידות של הרבי, מנוקד ומחולק לפרקים, בשילוב כותרות וסיכומים**

11 הקשר המיוחד בין התורה, השבת וראש השנה: התרוממות לעולם שכולו קדושה / משימתנו היא להמליך את הקדוש ברוך הוא על העולם כולו, ואפילו מעשה קטן של ילד יכול להכריע את הכף. **שני מכתבים כלליים לראש השנה**

ווארט חסידות - 16 • לוח חב"ד - 18 • עת לדעת - 29 • זמנים ושיעורי השבוע - 32

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו
 יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב
 עורך: שלום בלוי

מו"ל: המרכז לעזרי שליחות, ת"ד 1122 כפר חב"ד

0684000 • 7474-0793 • ISSN 1517

לתגובות, הערות וחומרים לפרסום: HitkashrutEdit@gmail.com

התמונות מפורסמות באדיבות חברת JEM ותודתנו נתונה להם

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
 צוקללה"ה נב"מ ז"ע

קבלת עול מתוך שמחה

(מהתוועדות ראש השנה תשי"ב – תורת מנחם, כרך ד, עמוד 12)

הקבלת עול [בראש השנה] צריכה להיות מתוך **שמחה**, כמו שכתוב "**וגילו** ברעדה". היינו, שגם הביטול והקבלת-עול ("רעדה") צריך להיות מתוך שמחה ("גילו").

אלא שלכאורה אינו מובן:

קבלת-עול מלכות היא בתכלית הביטול. ועל אחת כמה וכמה בעשרת ימי תשובה, שעליהם נאמר "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב", שבזמן זה ישנו קירוב המאור אל הניצוץ [קרבה מיוחדת של הקדוש ברוך הוא אל הנשמה] - הרי בוודאי שכאשר ה"מאור" עצמו נמצא בקירוב הרי זה פועל **תכלית הביטול**. ואם כן, איך יתכן שתהיה הקבלת-עול מתוך שמחה?

וההסברה בזה, שבנוגע **למלך מלכי המלכים, הקדוש ברוך הוא** - נותן הוא את האפשרות שהעמידה לפניו תוכל להיות מתוך שמחה.

ובלשון נוסח תפלת היום [של ראש השנה]: "אם כבנים אם כעבדים". כלומר, ניתנת לנו הברירה לבחור איזו דרך שאנו רוצים, מה שטוב ועדיף עבורנו. ובמילא, גם אם מצד הרגש של "עבדים" צריך להיות תכלית הביטול, מצד הרגש של "בנים" יכולים אנו לבקש ומבקשים אנו [את] כל העניינים, גם העניינים הכי נעלים, כולל גם שהקבלת-עול תהיה מתוך שמחה.

מעלת העבודה בשמחה [היא] שאז נעשים כל העניינים מתוך חיות וזריזות, ובמילא [הם נעשים] באופן נעלה ושלם יותר. ועוד עניין בזה - שכאשר הקבלת-עול היא מתוך שמחה, אזי ישנה פתיחת פתח שיוכל לבקש מהקדוש ברוך הוא שיוותר לו גם אם נכשל חס ושלום בהנהגה בלתי רצויה.

על פי זה יש לבאר [את] סדר הברכות שתיקנו אנשי כנסת הגדולה במוסף של ראש השנה - מלכויות ואחר כך זיכרונות: שלאחר שהקדוש ברוך הוא מקבל [את] בקשתם של ישראל ונעשה מלך, יתכן שתהיה ההנהגה שלא כדבעי [כראוי], חס ושלום. ועל זה אומרים פסוקי זיכרונות, שגם במצב בלתי רצוי, חס ושלום, יזכור להם הקדוש ברוך הוא זכות אבות [שזה התוכן של פסוקי זיכרונות].

ולא עוד, אלא שהקדוש ברוך הוא אומר לישראל: "אָמרו לפניי . . . מלכויות כדי שתמליכוני עליכם, זיכרונות כדי שיעלה זכרונכם לפניי לטובה". היינו, שמלכתחילה פותח להם פתח ומודיעם שגם אם לאחרי קבלת מלכותו תהיה הנהגתם שלא כדבעי, חס ושלום, יכולים הם לבקש ולפעול שיעלה זיכרונם לפניי לטובה.

[ו]נתינת הכוח לכללות עניין מלכויות, שבני ישראל יהיו יכולים להמליך את הקדוש ברוך הוא, היא מצד גודל חשיבותם ושבחם של ישראל אצל הקדוש ברוך הוא. וכיוון שנתנת הכוח לכללות עניין אמירת מלכויות היא מצד חשיבותם ושבחם של ישראל, מובן שהקבלת-עול אינה בדרך הכרח אלא מתוך **שמחה** דווקא.

אומנם, לאידך גיסא [מצד שני] - אין להסתפק בשמחה כשלעצמה, אלא צריך להיות גם קבלת-עול, "**גילו ברעדה**".

ודווקא על ידי הביטול והקבלת-עול פועלים את כל ההמשכות של ראש השנה, הן ברוחניות והן בגשמיות, וכדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר [- הרבי הרי"צ] בשם אדמו"ר הזקן, שהקדוש ברוך הוא נותן ליהודים גשמיות, ויהודים עושים מהגשמיות רוחניות.

פתיחה

א. ההשפעה של עבודת ה' בראש השנה על העבודה בכל ימות השנה

ידוע הדייק - ש[ראש השנה] נקרא בשם "ראש השנה" ולא "תחלת השנה".

[וההסבר בזה הוא:] דכשם שראש האדם כולל כללות החיות של כל אברי הגוף, ואחר כך נמשך ממנו חיות לכל אבר פרטי - כמו כן ראש השנה הוא כללות החיות של כל השנה.

ומזה יובן גם בעבודה:

שהעבודה דראש השנה היא דגמת עבודת כל השנה, אלא שהיא כללות העבודה [עבודת ה' בצורה כללית יותר]. וכמו הראש, שבו הוא כללות החיות של כל הגוף.

וכמו כן מובן מזה, שכל יום ויום צריך להיות מעין העבודה דראש השנה. וכמו באדם, שנמשך חיות מהראש לכל אבר בפרטיות.

ראש השנה מכיל את החיות הכללית עבור כל השנה, וממנו מושפעת החיות הפרטית לכל אחד מימי השנה.

משמעות הדברים היא שעבודת ה' בכל השנה דומה לעבודת ה' בראש השנה – אלא שבראש השנה העבודה כללית יותר, ובכל יום בשנה העבודה פרטית יותר וצריכה להיות דומה לעבודת ראש השנה.

בפרקים הבאים יוסבר מהי צורת עבודת ה' היסודית – שקיימת באופן כללי יותר בראש השנה.

הלך ראשון:

שלב ראשון בעבודה להיעשות "כלי ריק" כדי לקבל השפעות מהקדושה – התבוננות שמעוררת מרירות שאחריה שמוחה

ב. הדרך לקבל מהקדושה להיות "כלי ריק"

יסוד ושרש וראשית העבודה הוא להיות כלי קבול להמשכת אלקות.

והכלי להמשכה שלמעלה הוא, כמאמר רבותנו זכרונם לברכה: "כלי ריקון [ריק] - מחזיק". והינו, שראשית העבודה

1. ברכות מ, א: "בא וראה שלא כמדת הקדוש ברוך הוא מדת בשר ודם: מדת בשר ודם - כלי ריקון מחזיק, מלא אינו מחזיק; אבל הקדוש ברוך הוא אינו כן - מלא מחזיק, ריקון אינו מחזיק, שואמר: "ויאמר אם שמוע תשמע", "אם שמוע" פעם אחת, סופר - "תשמע" שתטה און פעם אחרת, ואם לאו - לא תשמע".

כלי ריקון

המאמר שלפנינו עוסק בעבודת ה' בראש השנה, שמתאפיינת במצב נפשי ורגשי של ראה ומרירות. כיצד פועלת התשובה בראש השנה? ומה אפשר לקחת מזה כצידה לדרך עבור עבודת ה' לאורך כל השנה?

מאמר "תקעו בחודש שופר" - ש"פ ניצבים, כ"ח אלול תש"ח ספר המאמרים תשח"י עמוד טז

עריכה: הרב שמואל רסקין

הוא לעשות את עצמו "כלי ריקן".

היסוד בעבודת ה' הוא שכדי לקבל ולהכיל את ההשפעות מהקדושה, אדם צריך להיעשות "כלי ריקן".

כלומר, על האדם לעבוד עם עצמו עד שיגיע למצב של יכולת קבלה, כשהוא מרוקן ונעדר מכל תוכן עצמי – ואז הוא מסוגל לקבל אל תוכו את קדושת השם.

בפרקים הבאים יוסבר מהי הדרך להגיע למצב רגשי של "כלי ריקן".

ג. "כלי ריקן" – לא על ידי עצבות אלא על ידי מרירות

וְהֶעֱנַן, וְדָכַל רִיקָן אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה עַל יְדֵי הָעֲצָבוּת, שֶׁהֵרִי אֲדָרְבָּה, הָעֲצָבוּת הוּא עֲנָן בְּלִי רְצוּי.

וְכַמְבָּאֵר בְּתַנְיָא² בְּאֵרִיכוּת הַמְּשַׁל מְשִׁנֵי אַנְשִׁים הַמְתְּאֲבָקִים זֶה עִם זֶה:

"שֵׁאֵם הָאֶחָד הוּא בְּעֲצָלוּת וּכְבוֹדוֹת, יִנְצַח בְּקֵל גַּם אִם הוּא גְבוּר יוֹתֵר מִחֲבֵרוֹ. וְכַמוֹ כֵּן בְּנִצְחוֹן הַיִּצָּר - שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְנִצְחוֹ בְּעֲצָלוּת וּכְבוֹדוֹת, הַנְּמַשְׁכוֹת מֵעֲצָבוּת, כִּי אִם בְּרִיזוֹת הַנְּמַשְׁכֶּת מִשְׁמָחָה.

"וּמָה שְׂכֶתוֹב: "בְּכָל עֶצֶב יִהְיֶה מוֹתֵר [יתרון, ואם כן מִשְׁמַע שִׁיש יִתְרוֹן לְעֲצָבוּת]³" - הֵרִי אֲדָרְבָּה, מְלִשׁוֹן זֶה מְשַׁמַּע שֶׁהָעֶצֶב מְצַד עֲצָמוֹ אֵין בּוֹ מַעֲלָה, רַק שְׂיָגִיעַ וַיִּבֹא מִמֶּנּוּ אֵיזָה יִתְרוֹן.

"וְהִיתְרוֹן [שיכול לבוא כתוצאה מעצבות הוא לא העצב עצמו אלא] הוּא הַשְּׂמָחָה הַבְּאָה אַחַר הָעֲצָבוּת לְעֵתִים מְזֻמָּנִים - שְׁעַל יְדֵי זֶה נֶעֱשֶׂה אַחַר כֵּךְ מָה שְׂכֶתוֹב⁴ "תִּשְׁמִיעֵנִי שְׁשׁוֹן וְשְׂמָחָה, תְּגַלְּנָה עֲצָמוֹת [לְאַחֲרֵי שֶׁ] דִּכְפִיתִי".

וְנִמְצָא, שֶׁהַעֲבוּדָה עֲצָמָה צְרִיכָה לְהִיֹּת בְּשְׂמָחָה. אֲלָא שְׂמִקְדָּם הָעֲבוּדָה צְרִיכָה לְהִיֹּת לְפָעֻמִּים בְּמִרְיֹת בְּכַדִּי לְהַסִּיר אֶת הָעֲנִינִים הַבְּלִי רְצוּיִים.

כיצד נעשים "כלי ריקן", ומגיעים לתחושה של התרוקנות עצמית? – לא על ידי עצבות,

אלא על ידי מרירות.

עצבות ומרירות הן שתי תנועות נפשיות ורגשות שונים: עצבות היא חוסר אנרגיה, דכדוך ושקיעה של האדם אל תוך עצמו תוך איבוד חשק ורצון לעשייה. מרירות היא תחושת כאב חיונית שמניעה את האדם לפעולה אקטיבית.

הדרך להיעשות "כלי ריקן" איננה באמצעות עצבות, כי העצבות אמנם מרוקנת את האדם מתחושת ישות עצמית, אך גם שוברת אותו ונוטלת ממנו את החיות. הדרך להיעשות "כלי ריקן" היא באמצעות תחושת המרירות.

המרירות מסייעת להתמודד עם הטעויות ולהסיר את הדברים הלא רצויים בעבודת ה' – והתוצאה מכך היא עבודת ה' מתוך התעוררות רגש של שמחה.

בפרקים הבאים תתואר הדרך לעורר את תחושת המרירות.

ד. מרירות – על עצם ירידתה של הנשמה ושייכותה למושגים גשמיים

עֲנָן הַמְרִירוֹת אֵינוֹ עַל חֲטָאִים וְעוֹנוֹת דְּוָקָא, כִּי אִם עַל עֶצֶם עֲנָן יְרִידַת הַנְּשָׁמָה לְמִטָּה.

שֶׁהֵרִי, בְּהִיּוֹתָהּ לְמַעֲלָה נֶאֱמַר בָּהּ "חֵי הַיְוִי אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לְפָנָיו"⁵ [כך אמר אליה הנביא על המצב שבו היה לפני ירידת נשמתו לעולם הזה] - שֶׁהֵיְתָה שְׂיֶכֶת רַק לְעֲנִינֵי אֱלֻקוֹת. וּבִירִידָתָהּ לְמִטָּה שְׂיֶכֶת הִיא לְעֲנִינִים גְּשָׁמִיִּים.

וְאֵף שִׁיּוֹדֵעַ הוּא שְׂיֵשׁ מַעֲלָה בְּדַבְרִים גְּשָׁמִיִּים, [והיא] שֶׁהַמְּשַׁכֶּת אֹרֹר הַסּוֹבֵב [האור האלוקי הסובב את כל העולמות, שהוא גבוה ביותר] היא בְּגִשְׁמִיּוֹת דְּוָקָא, בְּתַחְתּוֹנִים דְּוָקָא [בקים מצוות ובהחדרת הקדושה לדברים הגשמיים והנחותים, ולכן יש יתרון גדול בחיים בעולם הזה] - מְכָל מְקוֹם, הֵרִי בְּהִיּוֹתוֹ לְמִטָּה נוֹפְלֶת לְפָעֻמִּים בְּלָבוֹ חֲמֻדָּה וְתַאֲוָה כִּי וְעֵלָה לְמַחְשַׁבְתּוֹ שְׂבָמוֹחוֹ.

2. פרק כו.

3. משלי יד, כג.

4. תהלים נא, י.

5. מלכים ב' ה, טז.

וְהִינוּ, שְׁגָם כְּאֲשֶׁר כָּל עֲנִינָיו, בְּמַחְשָׁבָה דְבוּר וּמַעֲשֵׂהָ, הֵם כְּדָבָעִי [כראוי] -

שְׁנוּסָף לְכָךְ שְׂאִין זֶה נִמְשָׁךְ מִהֶמְחָשָׁבָה אֶל הַפּוֹעֵל, הִנֵּה גַם בְּמַחְשָׁבָה גּוֹפֵא [עצמה] הָרִי זֶה בְּאִפֶּן שְׁכַפְאֲשֶׁר נּוֹפֶלֶת הַמַּחְשָׁבָה בְּמוֹחוֹ הָרִי הוּא דוֹחָה אוֹתָה מִיָּד -

מְכַל מְקוּם, כִּינֵן שְׁלֵאִיזָה רְגָעִים הִיָּתָה חֲמֻדָּה וּמַחְשָׁבָה זוֹ בְּלָבוֹ וּבְמוֹחוֹ, הָרִי זֶה עֲצָמוֹ הוּא שְׁלֵמוֹת הָרַע [משום שהמחשבה היא עולם בפני עצמו, וכשהיא נתפסת לדברים שליליים זהו 'רע' מושלם].

וְהָרִי מוֹבֵן שְׁזָהוּ צֶעַר גְּדוֹל לְנַפְשׁ הָאֱלֹקִית.

מדוע שהאדם יחוש מרירות ממצבו הרוחני?

יש אדם שיכול להתבונן במצבו ולשים לב לכך שהוא עובר עבירות, וזה יגרום לו לתחושת מרירות.

אך המרירות מתעוררת גם ללא עבירות כלל, אלא בעקבות ההתבוננות במצבה של הנשמה בגלל ירידתה לחיים בעולם הזה: עצם הירידה לחיות בעולם הזה גורמת לנשמה ירידה רוחנית, בכך שכעת היא שייכת למושגים גשמיים ולא לרוחניות ואלוקות באופן בלעדי.

זה מתבטא בכך שאפילו למשך כמה רגעים, עלולה להתעורר אצל האדם תאוה ומשיכה לענייני העולם הזה השליליים.

המצב הזה גורם לנשמה לצער גדול, וההתבוננות בכך מעוררת אצל האדם מרירות.

בפרק הבא תתואר בצורה מפורטת יותר ההתבוננות בבעייתיות של מצב הנשמה בירידתה לעולם הזה.

ה. מרירות – על בזבז הכוחות על הגשמיות במקום ניצולם לקדושה

כְּאֲשֶׁר נּוֹפֶלֶת הַחֲמֻדָּה וְהֶמְחָשָׁבָה בְּלָבוֹ וּמוֹחוֹ, הָרִי הֵם [הלב והמוח] מְנַחֵם בְּשָׂעָה זוֹ בְּעֲנִינָי רַע. דְּתַמּוּרָת [במקום] זֶה שְׁהִינִי צָרִיכִים לְהִיּוֹת בְּעֲנִינָי

קִדְשָׁה, הָרִי הֵם בְּשָׂעָה זוֹ בְּעֲנִינָי רַע.

וּבְזָה גּוֹפֵא [עצמו] יֵשׁ ב' עֲנִינָים:

הָא', שְׁכַחַת הַמַּחְשָׁבָה וְהַחֲמֻדָּה הֵם בְּעֲנִינָי רַע; וְהַב', וְהוּא הָעֵקֶר, שְׁבִרְגָעִים אֵלּוֹ [שבהם המוח והלב היו עסוקים בתאוה, הוא] לֹא הִשְׁתַּמְשׁ בְּכַחוֹת אֵלּוֹ עֲבוּר עֲנִינֵי קִדְשָׁה -

שְׁעִנְיָן זֶה גְרוּעַ עוֹד יוֹתֵר [מעצם העיסוק ברע]. וְכַמְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, שְׁסְלוּק הָאוֹר הוּא חָמוּר יוֹתֵר מִהִירֵידָה בְּרַע.

וְלָכֵן פִּסְק רַבְּנֵי [אדמו"ר הזקן] בְּהִלְכוֹת תְּלִמּוּד תּוֹרָה [על יסוד דברי הראשונים], שְׁגָם מִי שֶׁנֶּאֱמַר עָלָיו "מִה לָּךְ לְסַפֵּר חֻקֶּי" [- רשע] ⁶, הִנֵּה הוּא מְצַד עֲצָמוֹ צָרִיךְ לְלַמֵּד תּוֹרָה וּלְקַיֵּם מִצְוֹת ⁷.

וְהִינוּ, שְׂאֵף עַל פִּי שְׁמַצַּד מְצָבוֹ אֵינוֹ שְׂאֵף לְתוֹרָה וּמִצְוֹת. וְכַמוֹ שְׁכַתּוּב בְּתַנְיָא ⁸ שְׁצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה תְּחִלָּה [כדי] לְשִׁבֵר הַקְּלִפּוֹת, שְׁהֵם מְסָךְ מִבְּדִיל וּמַחֲיִצָּה שֶׁל בְּרָזָל הַמְּפַסְקָת בֵּינוֹ לְאֲבִיו שְׁבִשְׂמִימִים;

וְיִתְרָה מְזָה, שְׁעַל יְדֵי הַתְּעַסְקוּתוֹ בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת הָרִי הוּא מוֹסִיף כֹּחַ בְּקְלִפּוֹת [כוחות הטומאה וההתנגדות לקדושה] לְפִי שְׂעָה [בינתיים, עד שיחזור בתשובה] -

מְכַל מְקוּם, כְּשִׁיחֲזֹר אַחֵר כֶּךָ בְּתִשְׁבָּה אֲזִי יַעֲלֶה עִמּוֹ כָּל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹת [שלמד וקיים] לְקִדְשָׁה.

וְכִינֵן שְׁבָרוֹר הַדְּבָר שְׁיַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה, שְׁהָרִי "לֹא יֵדַח מִמֶּנּוּ נִדְחָ" [שזוהי הבטחה שכל יהודי ישוב בסופו של דבר], לָכֵן צָרִיךְ גַּם עֲכָשׁוֹ [כשהוא במצבו הרוחני הירוד] לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת.

מִה שְׂאִין כֵּן אִם לֹא יַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּמִצְוֹת, שְׂאֵז לֹא יִהְיֶה לוֹ מִה לְהַעֲלוֹת עִמּוֹ בְּחֻזְרוֹ לְקִדְשָׁה.

וּמִזָּה יוֹבֵן גַּם בְּעֲנִין הַנִּזְכָּר לְמַעֲלָה [על העיסוק של המוח והלב בתאוות העולם] - שְׁמִלְכָד זֹאת

6. תהלים ג, טז.

7. פרק ד סעף ג. אם אינו מקיים מה שלומד נקרא רשע ועליו אמר הכתוב "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי וגו'..."

יש אומרים שאף על פי כן לעולם יעסוק אדם בתורה, כי מתוך שלא לשמה יוכל לבא לידי לשמה ללמוד על מנת לשמור ולעשות, שהמאור שבה מחזירו למוטב. כמו שאמרו חכמים על פסוק "אוני עובו ותורתי לא שמרו" - הלואי אותי עובו ותורתי שמרו, שהמאור שבה היה מחזירים למוטב.

וכך אמרו חכמי הקבלה: שכל התורה ומצות שאדם עושה בעודו רשע אף שמוסיף כח בקליפות לפי שעה, מכל מקום כשיחזור אח"כ בתשובה בגלגול זה או בגלגול אחר כמ"ש "כי לא ידח ממנו נידח" אזי מוציא מהקליפה כל התורה והמצות וחוזרים לקדושה בחזרתו.

ולפיכך אין לו למנוע מלעסוק לעולם ⁸.

8. פרק יז.

ולכן, כְּדֵי שְׂיִכַּל לְהִיּוֹת בְּבַחֲיִנַת "כָּלִי רִיקוֹן",
[לא מספיקה ההתבוננות שמעוררת מרירות
ובעקבותיה שמחה, אלא] צָרִיךְ לְסִיּוּעַ מְלַמְעֵלָה.

וְ[הַסִּיּוּעַ מְלַמְעֵלָה] הוּא עֵנְיָן הַהִמְשָׁכָה
שֶׁנִּמְשָׁכֶת מְלַמְעֵלָה עַל יְדֵי הָאָבוֹת.

כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב **"בְּאֵר חֲפְרִיָה שְׂרִים"**¹⁰:

בְּאֵר הוּא הַחֲפִירָה שֶׁעַל יְדֵה עוֹשִׂים הַ"כָּלִי רִיקוֹן".
וְהַחֲפְרִים אֶת הַבְּאֵר הֵם הַשְּׂרִים, אָבוֹת הָעוֹלָם
- שֶׁעַל יָדָם נַעֲשֶׂה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בְּבַחֲיִנַת "כָּלִי רִיקוֹן
מִחֲזִיק".

המרירות לבדה לא מספיקה כדי להיות "כלי ריקון". שכן, המרירות אומנם שוברת את ישותו של האדם, אך כדי להיות "כלי קיבול" ולהכיל את האור האלוקי צריך ליצור גם קשר חיובי של שייכות אל האלוקות – ולשם כך צריך סיוע מלמעלה.

הסיוע מלמעלה ליצירת הקשר החיובי לאלוקות הוא בכוחם של האבות הקדושים: לכל יהודי יש קשר מולד וטבעי עם הקדוש ברוך הוא, וזהו כוח שהוא חלק מהנשמה אותו קיבלנו בירושה משלושת האבות הקדושים.

ז. בתחילת עבודת כל היום – מזכירים את זכות שלושת האבות

וְלִכְּן בְּתַחֲלַת הַיּוֹם מְזַכְרִין זְכוּת אָבוֹת.
שֶׁזֶהוּ שְׁלֹשָׁתֵי הַיְיָ "מֵה טָבוֹ אֱהָלֶיךָ יַעֲקֹב מִשְׁכְּנֹתֶיךָ
יִשְׂרָאֵל"¹¹ -

דְּ"אֱהָלֶיךָ" וְ"מִשְׁכְּנֹתֶיךָ" הֵם תּוֹרָה וְתַפְלָה,
שֶׁהוּא תַּחֲלַת עֲבוֹדַת כָּל הַיּוֹם -

אוֹמְרִים: "[וְאֵי בְּרַב חֶסֶדךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ, בֵּיתְךָ,
אֲשֶׁתְּחוּהוּ אֵל הַיְיָ כְּדָשְׁךָ בִּירָאתְךָ. וְאֵי תַפְלִית לְךָ
ה' עַת רְצוֹן" - כִּי בְכֶךָ מְזַכְרִים אֶת זְכוּת עֲבוֹדַתְּם
הַרוּחָנִית שֶׁל שְׁלוֹשַׁת הָאָבוֹת הַקְּדוּשִׁים].

[א] וְאֵי בְּרַב חֶסֶדְךָ אָבוֹא בֵּיתְךָ¹² - [זֶהוּ רִמּוֹ
לְהַזְכִּירָה] בְּזְכוּת אֲבֹרָתְךָ.

דְּפָרוּשׁ זְכוּת הוּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב כְּבוֹד קִדְשֵׁי מוֹרֵי
וְחָמִי אֲדָמוֹ, ר' שֶׁהוּא מְלִשׁוֹן זְכוּת.

וְ"זְכוּת אֲבֹרָתְךָ" הֵינּוּ הַנְּקִיּוֹת וְהַבְּהִירוֹת שֶׁפָּעַל

שְׁחוּשֵׁב בְּכַח מַחֲשַׁבְתּוֹ עֲנִיָּי רַע, בְּזֶה שֶׁהִיָּה יָכוֹל
לְחַשֵּׁב בְּרַגְעִים אֶלּוֹ עֲנִיָּי קִדְשָׁה וְלֹא חֲשָׁבָם, הִרִי
הוּא מְאֻבָּד הוֹן גָּדוֹל וְרָב.

וְכִאֲשֶׁר יִתְבַּוְּן בְּכָל זֶה, הִנֵּה הַתְּבוּנָנוּת זֹאת עֲצָמָה
מִסְפִּיקָה שֶׁיָּבוֹא לְמִרְיוֹת עֲצוּמָה.

אָמְנָם, כָּל זֶה הוּא קִדְשׁ הָעֲבוֹדָה. אֲבָל הָעֲבוֹדָה
עֲצָמָה צָרִיכָה לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה דוֹקָא. וְעַל יְדֵי
הָעֲבוֹדָה בְּשִׁמְחָה נַעֲשֶׂה "כָּלִי רִיקוֹן מִחֲזִיק".

הבעייתיות בכך שמעצם החיים הגשמיים בעולם הזה עולות לאדם מחשבות תאוה וחמדה, מורכבת משני פרטים: א) עצם העיסוק ברע; ב) בזבוז הכוחות על עניינים רעים במקום לנצל אותם לשימוש בענייני קדושה.

בזבוז הכוחות חמור עוד יותר מעצם הבעייתיות שבעיסוק ברע עצמו: אפילו כאשר אדם נמצא במצב רוחני נחות ביותר, עליו לנצל את כוחותיו ללימוד תורה וקיום מצוות למרות שבכך הוא מוסיף כוח לצד הטומאה – כי כשיחזור אחר כך בתשובה, יעלה יחד איתו את התורה והמצוות שעסק בהם.

ההתבוננות במצב הבעייתי הזה – של עצם השייכות למושגים גשמיים, ובזבוז הזמן והכוחות על תאוות העולם – מעוררת את המרירות שבעקבותיה השמחה, והופכת את האדם ל"כלי ריקון" שיכול להכיל את ההשפעות מהקדושה.

חלק שני:

שלב שני בעבודה "כלי ריקן" – הסיוע מלמעלה
בזכות האבות הקדושים

1. "כלי ריקן" – בעזרת הסיוע מלמעלה על ידי האבות הקדושים

אֲךָ הִנֵּה, אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרָנוֹם לְבִרְכָה: "אֵין
חֶבֶשׁ [אֲסִיר] מִתִּיר אֶת עֲצָמוֹ מִבֵּית הָאֲסוּרִים"
[ומשמעות הביטוי היא שאדם לא יכול לחלץ את
עצמו ממצב בעייתי שאליו הוא נקלע כתוצאה
ממעשיו].

10. חוקת כא, יח.

11. בלק כד, ה.

12. תהלים, ח.

9. ברכות ה, ב.

ה. עניינם של האבות נמצא בכל יהודי – ומסיר את הדברים המעלימים

עניינם של האבות ישנו בכל אָחַד וְאָחַד מִיִּשְׂרָאֵל. כַּמְבֹאָר¹⁷ בְּפִרוּשׁ הַכְּתוּב "וְאָרָא אֶל אַבְרָהָם אֶל יַצְחָק וְאֶל יַעֲקֹב"¹⁸, שֶׁ"וְאָרָא" הוּא גַם לְשׁוֹן עֲתִיד שֶׁהוּא לְשׁוֹן הַזֶּה, שֶׁתְּמִיד יֵשׁ בְּחִינָה זוֹ בְּכָל אָדָם. וְהִינּוּ, שֶׁמֶצַד עֲנִינָם שֶׁל הָאֲבוֹת שֶׁיִּשְׁנֵנו בְּכָל אָחַד וְאָחַד מִיִּשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה הַעֲנִין דְּ"וְאָרָא", גְּלוּי אֱלֻקוֹת, בְּכָל אָחַד וְאָחַד מִיִּשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ "בְּאֵר חֲפְרוֹת שָׂרִים":

דְּעֲנִין הַחֲפִירָה הוּא לְהִסִּיר אֶת הַדְּבָרִים הַמְעַלְמִים וְהַמְכַסִּים [שְׁנוֹתוֹ מֵעֲצָם כִּךְ שֶׁהִנְשֵׁמָה יִרְדֵּה לְעוֹלָם הַזֶּה]. וְחֲפִירָה זוֹ הִיא עַל דְּי הָאֲבוֹת שֶׁבְּכָל אָחַד וְאָחַד, שֶׁעַל יָדָם נַעֲשִׂית הַסִּרְת הַדְּבָרִים הַמְעַלְמִים כּו'. וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה כְּלֵי רִיקוֹן לְהַחֲזִיק הַמְשֻׁכָּת אֱלֻקוֹת.

בכל יהודי יש את בחינת האבות הקדושים, וזה מה שנותן לו את הכוח להסיר את הדברים שמעלימים על התגלות האלוקות בנשמה – ובכך נעשה "כלי ריקון" לקבל ולהכיל את האלוקות.

כפי שהוסבר בתחילת המאמר, ראש השנה הוא שיקוף כללי של עבודת ה' הפרטנית שנעשית מדי יום במהלך השנה. בפרקים האחרונים הוסבר שהאדם צריך לעשות את עצמו "כלי ריקון" כדי להתחבר לאלוקות, וכיצד עושים זאת. בפרקים הבאים יוסבר איך משתקפים הדברים בצורה כללית יותר. בראש השנה.

אַבְרָהָם בְּעוֹלָם.

וְעֲנִין זֶה נִרְמַז בְּתַבּוֹת "בְּרַב חֲסֵדָה", לְפִי שֶׁעֲקַר עֲבוּדָתוֹ [שֶׁל אַבְרָהָם] הִיְתָה בְּעֲנִין הַחֲסֵד, וְלִכֵּן נִקְרָא "אַבְרָהָם אֱהִי" [אהבה היא ביטוי של מידת החסד]¹³.

וְכִדְאִיתָא בְּסִפְר הַבְּהִיר וְהוּבָא בְּפַרְדֵּס, שֶׁ"אֲמַרְהָ מִדַּת הַחֲסֵד לְפָנֵי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא: 'מִימֵי הַיּוֹת אַבְרָהָם בָּאֶרֶץ לֹא הֶצְרַכְתִּי לַעֲשׂוֹת מְלָאכְתִּי, שֶׁהָרִי אַבְרָהָם עוֹמֵד וּמְשַׁמֵּשׁ בְּמִקוּמִי".

וְאַחַר כֵּן אוֹמְרִים "אֲשַׁתְּחוּהָ אֶל הַיֵּכַל קְדוֹשְׁךָ בִּירְאָתְךָ" - [וְזֶהוּ רִמּוֹז לְהַזְכָּרָה] בְּזִכּוֹת יַצְחָק, שֶׁעֲבוּדָתוֹ הִיְתָה בְּקוֹ הַגְּבוּרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב "וּפְחַד יַצְחָק"¹⁴.

וְאַחַר כֵּן אוֹמְרִים "וְאֲנִי תַפְלְתִי [לָךְ ה'] עַת רְצוֹן"¹⁵, בְּזִכּוֹת יַעֲקֹב [בְּחַסִּידוֹת מוֹסֵבֵר¹⁶ שֶׁתַּפִּילַת הַצַּדִּיקִים הוֹפְכַת אֶת מִידַת הַדִּין לְרַחֲמִים, וּמִידַתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִיא מִידַת הַרַחֲמִים].

האבות הקדושים הם נותנים בנו את הכוח 'לחפור את הבאר' ולעשות מעצמנו "כלי ריק" לקבלת האור האלוקי – שזהו יסוד עבודת ה'.

מסיבה זו, בכל בוקר בתפילת שחרית – מיד לאחר שמזכירים את התורה והתפילה כפתיחה לעבודת ה' במהלך היום, מזכירים את זכות עבודתם הרוחנית של שלושת האבות.

זה רמוז בפסוקים שאומרים בתפילת השחר: "מה טובו אהליך יעקב משכנתיך ישׂראל. ואני ברב חסדך אבוא ביתך, אשתחונה אל היכל קדשך ביראתך. ואני תפילתי לך ה' עת רצון".

הפסוק "מה טובו" רמוז באופן כללי לעבודת ה' בתורה (אוהליך) ותפילה (משכנותיך); והפסוקים שאחריו רומזים לכל אחד משלושת האבות ולדרך עבודת ה' שהוא הנחיל לנו: "ואני ברוב חסדך" – זכות אברהם (חסד ואהבה); "אשתחווה אל היכל קדשך ביראתך" – זכות יצחק (ביראתך – פחד וגבורה); "ואני

13. ישעיהו מא, ח.

14. ויצא לא, מב.

15. תהלים סט, יד.

16. ראו לקוטי תורה תורת שמואל תרכ"ז ע' ס.

17. בתורה אור ריש פרשת וארא (נה, א).

18. וארא ו, ג.

ט. עניינם של האבות מתבטא בקולות השופר

וְהִנֵּה כְּמוֹ שֶׁהוּא בְּעִבּוּדַת כָּל הַשָּׁנָה, כְּמוֹ כֵן הוּא גַם בְּעִבּוּדַת דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה - שְׁאֵז צְרִיף לְהִיּוֹת קְלָלוֹת עֲנִין הַתְּקִיעָה לְהִיּוֹת כְּלֵי רִיקוֹן לְקַבֵּל שְׁפַע הָאֱלֹקִי עַל כָּל הַשָּׁנָה.

וְעֲנִין זֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַתְּקִיעוֹת, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַג' אָבוֹת:

תְּקִיעָה הוּא עֲנִין הַהֲמַשְׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה, כְּנֶגֶד **אֲבֵרָהִם** (כִּי מֵהוֹתוֹ שֶׁל הַחֹסֵד הִיא הַשְּׁפַעָה);

שְׁבָרִים הוּא עֲנִין הַעֲלָאָה מִלְּמַטָּה לְמַעְלָה, כְּנֶגֶד **יִצְחָק** [כִּי מֵהוֹתָה שֶׁל הַגְּבוּרָה הִיא הַעִילוּי שֶׁל הַתַּחֲתוֹן];

וְתַרְוֵעָה הִיא כְּנֶגֶד **יַעֲקֹב**, כְּמוֹ שְׁכַתּוּב¹⁹ "שׁוֹמֵעַ קוֹל **תְּרוּעוֹת** עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים", וְיַעֲקֹב הוּא מִדַּת הַרַחֲמִים.

וְאַחֲרֵי הַג' קוֹלוֹת, תְּקִיעָה-שְׁבָרִים-תְּרוּעָה, בָּא **תְּקִיעָה הָאֲחֵרוֹנָה**, שֶׁהִיא הַמְּשַׁכָּה מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה. וְהוּא עֲנִין הַהֲמַשְׁכָּה שְׁבָאָה אַחֲרֵי הַעִבּוּדָה בְּרִצּוֹא וְשׁוֹב [הַעֲלִייה אֶל ה' וְהַחֲזָרָה אֶל הָעוֹלָם] שְׁבָג' הַקּוֹלוֹת.

בראש השנה, העבודה להיעשות "כלי ריקן" נעשית ברמה כללית יותר.

הדבר מתבטא בקולות של תקיעת השופר:

תקיעה – כנגד אברהם אבינו: התקיעה היא קול רציף וממושך, וזה מייצג את הורדת השפע מלמעלה והתגלות האלוקות אל העולם למטה – ואברהם אבינו מייצג את מידת החסד וההשפעה מלמעלה למטה.

שברים – כנגד יצחק אבינו: השברים הם סדרה של קולות קטועים ושבורים, וזה מייצג את השבירה הפנימית של האדם והשאיפה לתיקון – ויצחק אבינו מייצג את מידת הגבורה והיראה.

תרועה – כנגד יעקב אבינו: התרועה היא סמל לרחמים – ויעקב מייצג את מידת הרחמים.

תקיעה – לאחר התהליך הנפשי המלא של התעלות והתגלות והשילוב שביניהם, מתגלה מתוך האדם ובתוכו האור האלוקי, כאשר האדם כבר נעשה כלי ראוי ומתאים לקבלת והכלה של האור האלוקי – וזהו התוכן הפנימי של התקיעה שאחרי התקיעה-שברים-תרועה.

י. שלוש פעמים "בכך" בתפילות ראש השנה – כנגד שלושת האבות

וְזֶהוּ גַם כֵּן מֵה שֶׁבְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה אוֹמְרִים [בתפילה] ד' פְּעָמִים **"וּבְכֵן"** [בברכה שלישית של שמונה עשרה: "ובכן יתקדש", "ובכן תן פחדך", "ובכן תן כבוד", "ובכן צדיקים"].

דְּהִנֵּה, **בְּכֵן** עֵלָה [שווה בגימטרייה] ע"ב [72],

וְהוּא [ע"ב] הַשֵּׁם [של הקדוש ברוך הוא] הַיּוֹצֵא מִג' הַפְּסוּקִים [מסיפור קריעת ים סוף]: **"וַיִּסַּע"** [מִלְּאֲדָה הָא-לֵהִים הַהֲלֹךְ לִפְנֵי מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיִּלְךְ מֵאַחֲרֵיהֶם, וַיִּסַּע עִמּוֹד הָעֵנָן מִפְּנֵיהֶם וַיַּעֲמֵד מֵאַחֲרֵיהֶם]. **וַיִּבֵּא** [בֵּין מַחְנֵה מִצְרַיִם וּבֵין מַחְנֵה יִשְׂרָאֵל וַיְהִי הָעֵנָן וַיַּחֲשֹׁךְ וַיִּצָּר אֶת הַלְּיָלָה, וְלֹא קָרַב זֶה אֶל זֶה כָּל הַלְּיָלָה]. **וַיֵּט** [מִשָּׁה אֶת יָדוֹ עַל הַיָּם וַיּוֹלֶךְ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קִדִּים עֲזָה כָּל הַלְּיָלָה וַיִּשָּׁם אֶת הַיָּם לַחֲרָבָה, וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם] - שְׁבִכְל פְּסוּק יִשְׁנו ע"ב אוֹתִיּוֹת,

וַיֵּשׁ בְּזָה ג' אוֹפְנִים [שלושה רצפים אפשריים, לפי הקבלה], שֶׁהֵם כְּנֶגֶד ג' הָאָבוֹת.

וְעַל יְדֵי זֶה נַעֲשֶׂה הָעֲנִין דְּקָרִיעַת ים סוף.

וְכִמוֹ כֵן יוֹבֵן גַם בְּהַמְשָׁכוֹת דְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. שְׁכִינֵן שֶׁהַמְשָׁכָה הִיא מִבְּחִינָה נְעִלִית בְּיוֹתֵר, לְכֵן נִמְשָׁכַת הִיא עַל יְדֵי ג' פְּעָמִים "וּבְכֵן", שֶׁהוּא עֲנִין שֵׁם ע"ב ג' פְּעָמִים, כְּנֶגֶד אֲבֵרָהִם יִצְחָק וְיַעֲקֹב.

בתפילות ראש השנה אומרים ארבע פעמים את המילה "בכך".

שלוש פעמים מתוכן הן כנגד שלושת האבות: אברהם, יצחק ויעקב – שהם הכוח להשפעות האלוקיות הגבוהות ביותר ("בכך" בגימטרייה השם הקדוש "עב", שהוא בחינה אלוקית נשגבה ביותר).

יב. שני עניינים בשופר: המצווה עצמה, ועבודת התשובה

וב²² עניינים אלו רמוזים במצות שופר, ד"מצות היום [בראש השנה היא] בשופר²³:

דהנה, שופר הוא ענין התשובה. וכמו שכתב הרמב"ם²⁴: "אף על פי שתקיעת שופר בראש השנה גזרת הכתוב, רמז יש בו. כלומר, עורו ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם ונפשו במעשיכם וחרו בתשובה".

ומכל מקום, מצות השופר היא מצוה בפני עצמה מלבד התשובה. דגם מוני המצוות שמונים את מצות התשובה בכלל התרי"ג מצוות, הרי הם מונים מצות השופר ומצות התשובה לב' מצוות [נפרדות].

והינו, שיש בזה ב' אופנים:

אפן הא', כאשר "אכשר דרא", שאז העבודה בשופר היא מצד שלמות העבודה, והוא ענין ההמשכה שעל ידי האבות.

ואפן הב', כאשר ישנם עניינים בלתי רצויים וצריך לענין התשובה להסיר את עניינים אלו, הנה אז ענין השופר הוא עבודת התשובה שמגיעת למעלה מזכות אבות. דעל ידי התשובה ממשיכים בחינת האהבה עצמית של הקדוש ברוך הוא לישראל.

שני עניינים במצוות שופר:

עצם המצווה לתקוע בשופר – שלמות העבודה הרוחנית, בכוח זכות שלושת האבות הקדושים.

תוכן התשובה בתקיעת השופר – עבודת התשובה שמגיעה ממקום גבוה יותר מזכות האבות.

יא. עבודת התשובה – למעלה מזכות אבות

ונוסף לזה ישנו גם "ובכן" הד²⁰, שהוא ענין התשובה.

שעל זה נאמר "ובכן אבוא אל המלך אשר לא בדת"²¹. הינו, שגם כאשר עבר על דת של תורה, מכל מקום מועיל ענין התשובה, לפי שהתשובה היא למעלה מהתורה.

וענין זה הוא למעלה יותר מזכות אבות.

והינו, שגם כאשר נמצא במצב שזכות אבות אינו מועיל, לפי שחטא ופגם ועבר את הדרך, מכל מקום מועיל ענין התשובה, שגם בהוספת "ובכן" הד', שמגיע בהעצמות, באמתית עצמותו, שמשם הוא שרש התשובה.

התהליך שתואר עד עכשיו, של עשיית כלי להתגלות אלוהית באמצעות כוחם של האבות הקדושים, הוא הסדר הרגיל במצב רוחני טוב.

אבל במצב של חטא, ראש השנה מצריך עבודה עמוקה יותר מזכות האבות – זוהי עבודת התשובה, המרומזת ב"בכך" הרביעי שבתפילת ראש השנה.

השורש ליכולת לשוב בתשובה ולתקן את החטאים הוא בעצמותו של הקדוש ברוך הוא, למעלה מהתורה ולמעלה מזכות האבות הקדושים.

22

23. ראש השנה כו, ב.
24. הלכות תשובה ג, ד.

20. שלא נזכר בוורה.
21. אסתר ד, טז.

הקשר המיוחד בין השבת, התורה וראש השנה

(מכתב כללי מימי הסליחות תשמ"ב - תורת מנחם התוועדות, תשמ"ב, כרך ד, עמוד 2255 - כאן בתרגום מאידיש)

אל כל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחו
שלום וברכה!

בעומדנו ימים ספורים לפני ראש השנה - הזמן מתאים יותר להתבונן בענייני ראש השנה. נתעכב אפוא על נקודה הקשורה במיוחד בראש השנה, והיא - תקיעת שופר, שהרי "מצוות היום [של ראש השנה היא התקיעה] בשופר".

תקיעת שופר - הכרת המלך וקבלת התורה

אחד הטעמים העיקריים לתקיעת שופר הוא, כידוע, להזכיר את מתן תורה במעמד הר סיני, כאשר ההתגלות האלוקית היתה, כלשון תפילת ראש השנה, "בקול שופר עליהם הופעת".

היא החלה ב"קול שופר חזק מאד" ולאחר מכן "הולך וחוֹזֵק [מתחזק] מאד".

האמור מודגש הרי מיד עם תחילת ברכת "שופרות" שבתפילת מוסף של ראש השנה, אז אומרים: "אתה נגלית [בענו כבודך על עם קדשך לדבר עם] . . . [בהגלותך מלכנו על הר סיני] ללמד לעמך תורה ומצוות . . . [בקולות וברקים עליהם נגלית] ובקול שופר עליהם הופעת".

טעם זה לתקיעת שופר בא בהמשך לטעם עיקרי ובסיסי ביותר: השופר קשור בהכרת בורא העולם כמלך העולם. שהרי הכרת מלך מלווה בתרועות וחצוצרות, ככתוב: "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'".

או אז - לאחר הכרת המלך, כפי הביטוי "קבלו מלכותי" - באה קבלת התורה והמצוות מן הקדוש ברוך הוא, וקיומן בתור גזירות תוך קבלת עול ובשמחה.

האחדות בעם ישראל כהכנה לראש השנה

נקודה משותפת נוספת ישנה להכרת המלך בראש השנה ולמתן תורה:

הזמן מתאים יותר: דבהתחלתם אומרים: במוצאי מנוחה . . . זוחלים ורועדים מיום בואך (ר"ה). וביותר עפמש"כ בעטז"ק (לשו"ק או"ח וסתקפ"א) שהם ימי ביקור עצמי (דוגמת קורבן) דר"ה. (וכדי שיהיה לעולם יום קבוע - מקדימים ליום א' לבוש שם).

מצוות היום בשופר: (במשנה) ר"ה כוב, .

אחד הטעמים העיקריים לתקיעת שופר: רס"ג - הובא באבודרהם בטעמי התקיעות (העניין השלישי). ולהעיר גם מהמשל בזה "מהרה"ג החסיד מהל"צ ז"ל מבארדיטשוב" (הובא ונתבאר בהמשך וככה, תרל"ז עמ' קיא ואילך. וראה שם עמ' קי משל הבעש"ט).

קול שופר . . . מאד: יתרו יט, טז, ז, שם, י ט.

לטעם עיקרי ובסיסי ביותר: רס"ג - הובא באבודרהם שם (העניין הראשון).

בהכרת . . . כמלך העולם: כדמוכח מהבקשה בכל תפלות ר"ה (משא"כ זכרונות ושופרות) מלך על העולם, והחתימה (וכן בקידוש, בברכות ההפטרות) מלך על כל הארץ. ובפרש"י (במחזור ויטרי) דאומרים המלך הקדוש (וגם בערבית הראשונה) לפי שאמר הקב"ה תמליכוני עליכם ברה"ב כדכתיב אני ה'א וסמך ליה בחודש הז'.

בחצוצרות . . . המלך ה': תהלים צהו, וראה לק"א להה"מ קרוב לטופו: וזהו בחצוצרות וכו'.

לאחר הכרת המלך . . . "קבלו מלכותי" - באה כו': ראה מכילתא (ויל"ש) עה"פ יתרו כג, . פרש"י עה"ת אחרי יחב, וראה ד"ה יו"ט של ר"ה תש"ג פ"ב.

התורה והמצוות . . . ובשמחה: ראה רמב"ם סוף הל' לולב: השמחה שישמח אדם בעשיית המצווה . . . עבודה גדולה היא כו', ונודע לכל פירוש האריז"ל עה"פ (תבוא כח, מ ז) תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב (של"ה ס"פ תבוא שפוא, ויעוד). וראה תניא פכ"ה: מקרא מלא דיבר הכתוב תחת כו'. וראה לקו"ת תזריע ד"ה שוש תשיש. וככה תרל"ז פ"ט-טז. לקוטי לוי"צ לתניא ס"ע יג.

שמתן תורה . . . כרוך בהקדמה: ראה ויק"ד פ"ט, ט, תנחומא באבער יתרו ט, וראה דרך ארץ זוטא פרק השלום.

כאיש אחד בלב אחד: פרש"י עה"פ יתרו יט, ב, וראה מכילתא שם.

נגד ההר: יתרו שם. וראה כלי יקר עה"פ.

הביאור מופיע בגופן כזה. מילים שעוזרות לשטף הקריאה הכנסנו ללא סוגריים, מילים שמבארות מושגים או מילים - מופיעות בתוך סוגריים. בטור השמאלי מופיעים המקורות.

כשם שמתן תורה היה כרוך בהקדמה של "כאיש אחד בלב אחד", כשבני ישראל חנו מאוחדים כאחד "נגד ההר" כדי לקבל את התורה -

כך כאשר בני ישראל מתכוננים ל"תמליכוני עליכם", להכתרה של מלך ישראל (ועל ידי כך גם חידוש ההכתרה של הקדוש ברוך הוא כמלך העולם) בראש השנה, באה תחילה ההקדמה של "אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם [ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטרִיכם כל איש ישְׂרָאֵל. טַפְכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ מִחֵינֶיךָ מֵחֶטֶב עֲצִיךָ עַד שְׂאֵב מִימֶיךָ]",

כשכל הסוגים האפשריים בבני ישראל (עשרה סוגים) המנויים בכתוב, החל מ"ראשיכם" ועד ל"שואב מימך", עומדים כאחד (במצב רוחני זהה) "לפני ה' אלוהיכם", שהוא המאחד ומייחד את כולם כאחד, "למען הקים אותם היום לו לעם".

וכפי שמדגיש אדמו"ר הזקן, בעל התניא והשולחן-ערך, פסוק זה ופרשה זו, "אתם ניצבים היום כולכם", נקראים תמיד בתורה בשבת שלפני ראש השנה, ומעניקים כוח ואור מיוחדים לימים שלפני ראש השנה ולראש השנה עצמו (כפי שהדבר רמוז במלה "היום" שמכוננת לראש השנה), ומראש השנה נמשך הדבר לכל ימי השנה.

התורה, השבת, וראש השנה – התרוממות לעולם שכולו קדושה

הקשר שבין ראש השנה למתן תורה מודגש עוד יותר כאשר "יום טוב של ראש השנה חל להיות בשבת", כקביעות השנה הזאת:

"לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה" (-) לדברי הכל, ניתנה התורה בשבת). והדבר מלמד על קשר תוכני בין התורה לשבת: שכן שני הדברים זהים (במסרתם). התורה נוטלת יהודי יחד עם כל השייך לו, ומרוממת אותו ומעמידה אותו בעולם שונה לחלוטין, עולם של תורה. אף שבת קודש מוציאה את היהודי וכל אשר לו מן החול ומן החולין ומרוממת אותו ומעמידה אותו בעולם שכולו שבת קודש.

דבר זה עצמו, אך בבחינה נעלית מזה בהרבה, "יוצר" ראש השנה: על ידי הכתרת המלך ו"תמליכוני עליכם", נעשה היהודי ל"עבד מלך - מלך [עבדו של מלך הוא מלך בעצמו]". הוא וכל השייך לו מופרש מכל הנבראים ומתורום לדרגת "מלך" (דבר זה בא בד בבד עם שלילה מוחלטת של גאווה, שכן הוא יודע וחדור הכרה כי זה כך רק בגלל היותו עבד אמיתי של המלך, השרוי בתכלית ההתבטלות, ולא מציאות לעצמו).

תמליכוני עליכם: ר"ה טז, א. ל, ב.

אתם ניצבים... גו': ניצבים כטט, ואילך.

עשרה סוגים: לקו"ת ריש פרשת ניצבים, מזח"ב פב, א.

למען... לעם: ניצבים שם, יב.

לו לעם: ואין מלך בלא עם (בחיי וישב לחל. ס' החיים פ' הגאולה פ"ב. עה"מ שער המלך רפ"א. ראה פדר"א פ"ג). - תניא ח"ב רפ"ז. ועוד.

וכפי שמדגיש אדמו"ר הזקן: לקו"ת שם.

ופרשה זו... נקראים תמיד בתורה בשבת שלפני ראש השנה: תוס' - מגילה לא, סע"ב. טושו"ע או"ח סתכ"ח ס"ד. וראה תורת הבעש"ט בזה - כש"ט הוספות ס' לא. וש"נ.

כפי שהדבר רמוז במילה "היום": דקאי על ר"ה - לקו"ת שם, מזח"ב ל, ב. ח"ג רלא, א.

ומראש השנה - נמשך הדבר לכל ימי השנה: כשמו "ראש השנה" - ראה לקו"ת תבוא מאג. ניצבים מז, א. ר"ה נח, א. עט"ר בתחלתו. ובכ"מ.

ראש השנה... בשבת: להעיר מאוה"ת תשא (עמ' א'תקנה): בשבת מאירים מוחין דאו"א בז"א... ע"כ נק' אז ג"כ מלך שהשלום שלו... להעיר ע"ד יותר משייכות סתם בין שבת לתק"ש - בלקו"ת (ר"ה נו, א. ואילך) ובכ"מ, דשבת פועלת פעולת תק"ש, המשכת התענוג, שלכן ביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין.

לכולי עלמא בשבת ניתנה תורה: שבת פוב, (וידועה השקו"ט תו"ש בשלח טז, א. אות ד-ה וש"נ. ועוד) דלכו"כ ניתנה בעש"ש). וראה תו"א יתרו ע, ג. ויקהל פח, א. ואילך.

עולם של תורה: להעיר ממארו"ל (ב"ר פ"א, א. זח"ב קסא, א) אסתכל באורייתא וברא עלמא כו'.

בעולם שכולו שבת קודש: להעיר שע"ה אינו משקר בשבת (ירושלמי דמאי פ"ד, ה"א). ובשבת חיות כל העולמות מאותיות המחשבה (לקו"ת ש"ש סו, ג. ובכ"מ. ד"ה טוב טעם תש"ג פט"ו). וראה אוה"ת בראשית (תקי, סע"ב): כך גילוי העונג שבשבת עושה הנבראים בריה חדשה וכו'.

עבד מלך - מלך: פרש"י עה"פ דברים ז, א. ונחומא צו יג. וראה ב"ר פט"ז, ג. ובשבועות מז, ב: עבד מלך כמלך.

הוא וכל השייך לו... ומתורום לדרגת "מלך": כי "מה שקנה עבד קנה רבו" (פסחים פח, ב. קידושין כג, ב).

שלילה מוחלטת של גאווה: ראה לק"א לה"מ ס" קצ.

עבד אמיתי... ולא מציאות לעצמו: ראה בארוכה המשך תרס"ו עמ' שכו-שכז.

מעשה, שהוא העיקר: אבות פ"א מי"ז.

כל מעשיך לשם שמיים: אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

ודאי יתגבר: דאמר מלכא עקר טורא (ב"ב ג, ב). וראה לקו"ש ח"ט עמ' 349 בשוה"ג.

דוד מלכא משיחא: ס"י האריז"ל כוונת הבדלה בסופן.

אנוכי... ואמלאהו: תהלים פא, א. וראה רשימות הצ"צ

להיות דוגמה חיה להתנהגות כעבד ה'

לסיים, יש לפעול להבאת הדברים לידי התנהגות בפועל ולידי מעשה, שהוא העיקר:

כאשר אדם יודע שהוא "עבד מלך - מלך", מובן אצלו מאליו כי צריך להיות "כל מעשיך לשם שמיים", וקיום המצוות והידור בהן נעשה אצלו דבר פשוט [מובן מאליו כחלק מהחיים]. ואף אם הוא נתקל בקשיים - ודאי יתגבר עליהם, שכן הוא יודע שהוא "עבד מלך - מלך", ולפיכך יפעל בהתאם לכך.

וכלשון דוד מלכא משיחא: "אנוכי ה' אלוקיך המעלך מארץ מצרים" (ובכלל זה - ה' מחלץ אותנו מכל הדברים המצרים [מצרים מלשון מצר] ומעיקים), ואדרבה: "הרחב פיך ואמלאהו".

והדבר הופך לנקודת מוקד בהנהגתו: הוא נעשה לדוגמה חיה לכל הסביבה כיצד עליהם להתנהג, שכן המלך "שלו" הוא גם מלך העולם וכל אשר בו. והוא פועל בתחום זה כשהוא חדור "ואהבת לרעך כמוך" ואחדות ישראל.

החל מחיוביות מחודשת בלימוד התורה, בהקדמת נעשה לנשמע, וקיום כל מצוותיה בהידור, שכן הן גזירות המלך.

והיה רצון, שבהימצאנו בימים האחרונים של חודש אלול, החודש שבו מאירות י"ג מידות הרחמים, ובמיוחד בימי הסליחות - יוסיף הדבר יותר אור ויותר חיוביות בכל ענייני התורה והמצוות, מבוססים על קבלת עול מלכות שמיים ברצון ובשמחה.

וזה יוסיף עוד יותר בברכות ה'. החל מכך שהקדוש ברוך הוא מקבל בקשתנו: "מלוך על העולם כולו בכבודך", בהכתרתו כמלך ישראל וכמלך העולם. ודבר זה מביא ל"זכרנו בזכרון טוב לפניך" ול"שומע קול תרועת עמו ישראל ברחמים".

וכל האמור מביא כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה מיד בראש השנה, ולאחר מכן נמשך הדבר מן ה"ראש" אל כל "אברי" השנה, לכל יום ולכל ימי כל השנה, שכל יום יהיה יום טוב בטוב הנראה והנגלה.

ויביא במהרה בימינו את הברכה העיקרית - הגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, ונזכה ל"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

ככבוד ובברכת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה בגשמיות וברוחניות גם יחד

עה"פ (יהל אור עמ' רצד ואילך). ולהעיר, אשר מזמור זה הוא שירו של יום ר"ה (ר"ה לב).

ובכלל זה - מכל הדברים המצירים: ש"כל המלכיות נקראו על שם מצרים ע"ש שהם מצירות לישראל" - ב"ר פט"ו, ה.

הרחב פיך ואמלאהו: ראה ברכות גא (בד"ת). ירושלמי תענית פ"ג ה"ו (בכל צורכי האדם). וראה ליקוט "מכתבים כלליים" לחג הפסח תשמ"ב בסופו בהערה ד"ה "הרחב פיך".

ואהבת לרעך כמוך: קדושים י, ח. ובתו"כ (הובא בפרש"י) עה"פ: זה כלל גדול בתורה. ויתירה מזו - "זו היא כל התורה כולה" - שבת לא, א. וראה תניא פל"ב. קונטרס אהבת ישראל. - וראה מכתב דח"י אלול תשמ"ב.

בהקדמת נעשה לנשמע: ראה הרס"ג (באבודרהם שם).

י"ג מידות הרחמים: לקו"ת ראה לבא, ואילך.

קבלת עול מלכות שמיים ברצון ובשמחה: ראה אוה"ת לר"ה עמ' ארצה-ו. שם א'שמא. ד"ה מן המיצר תר"ס. ד"ה יו"ט של ר"ה תש"ג פ"ב. ובכ"מ.

שהקב"ה מקבל בקשתנו: ראה אגה"ת רפי"א (ק, רע"א).

מלוך . . זכרנו . . שומע . . ברחמים: תפילת מוסף דר"ה.

מיד בראש השנה: שהרי צדיקים גמורין ("ועמך כולם צדיקים" - ישעיה ס"ב, א) נכתבין ונחתמין אלתר לחיי עולם - ר"ה טז, ב. וראה טור או"ח סו"ס תקפא (מירושלמי ר"ה פ"א ה"ג). לקוטי לוי-יצחק לתנ"ך עמ' ר"י. ש"י.

מן ה"ראש" אל כל "אברי" השנה: ראה בהנסמן לעיל בהערה ד"ה "ומראש-השנה".

ליום . . העולמים: תמיד בסופה.

בגשמיות וברוחניות גם יחד: ולהעיר, שעיקר הדין ומשפט שבר"ה הוא על עניינים גשמיים - לקו"ת ר"ה נט, ב (מהגמ"י לרמב"ם הל' תשובה פ"ג).

"להביא את הילדים הקטנים לבית הכנסת בראש השנה"

(מכתב מיום שלישי לסליחות תשמ"ו,
תורת מנחם - התעודות, תשמ"ו חלק ד עמוד 456)

אל בני ובנות ישראל
בכל מקום שהם
ה' עליהם יחיו
שלום וברכה!

שליחותנו - להמליך את ה' על העולם

...ראש השנה הוא "זה היום תחילת מעשיך זכרון ליום ראשון". כלומר, שראש השנה הוא היום שבו החל העולם להתקיים, והיום שבו מזכירים את היום הראשון למעשה בראשית. ולפיכך ראש השנה הוא היום של "הכתרת המלך" - בורא העולם, בהתאם לציווי ובקשת הקדוש ברוך הוא אל בני ישראל: "שתמליכוני עליכם", "כמלך ישראל וגואלו" וכ"מלך על כל הארץ".

ודבר זה בא לידי ביטוי מיד בראש השנה הראשון, היום שבו נברא אדם הראשון, שעמד מיד והכניס את כל הבריאה יחד איתו אל תחת מרות ושלטון הקדוש ברוך הוא, באמצעות הקריאה "בואו נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו". בכך הוכר בורא העולם בפועל על ידי כל הבריאה כמלך שלה.

מזכיר לנו אפוא ראש השנה, מדי שנה, שזו היא השליחות והמצווה של כל היהודים בכל הזמנים והמקומות בהם הם נמצאים: לחדש ולחזק את ה"נשתחוה ונכרעה, נברכה לפני ה' עושנו" [לקבל את מרותו של הקדוש ברוך הוא כמלך], וכן להשפיע - על ידי כך שמהווים דוגמה חיה וכן על ידי דיבור לבבי ורציני - על כל הסביבה בכיוון האמור, עד אשר - כפי שאנו אומרים בראש השנה בבקשותינו אל הקדוש ברוך הוא - "ויעיד על פעול כי אתה פעלתו". שכל נברא, כל חי וכל אדם יידעו ויבינו ויאמרו-יסבירו: "ה' אלוקי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה".

מעשה של ילד יכול להכריע את הכף עבור כל העולם

זו שליחות ומצווה על כל היהודים, אנשים, נשים וטף, כולל ילדים שלפני גיל המצוות.

יתר על כן: תכופות אנו רואים אפילו בחיים היום-יומיים, כי מעשה, דיבור או הנהגה של ילד, הנעשים כרגיל

זה היום תחלת מעשיך: תפילת מוסף דר"ה, מר"ה כז,א.

שתמליכוני עליכם: ר"ה טז,א. לד,ב.

מלך ישראל וגואלו: תפלת מוסף דר"ה (ברכת מלכות), מישע"ל מד,ו.

מלך על כל הארץ: נוסח תפילת העמידה דר"ה (חתימת ברכת "אלוקינו כו' מלך כו"). וכן בקידוש ובברכת ההפטרה.

באמצעות הקריאה: פדר"א פי"א. זהו ח"א רכא,ב. ח"ג ס"פ אמור. וראה גם תקו"ז תנ"ו (צ,ב).

בואו... עושנו: תהלים צה,ו.

דיבור לבבי: כי דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב - ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט,א.

תמימות: ראה רמב"ן ע"פ (שופטים יח,ג) תמים תהי'. לקו"ת נצבים מה"ג.

מאמר חכמינו ז"ל: שבת קיט,ב.

העולם מתקיים: ובהקדמת הזוהר בתחלתה (הועתק בהערה הקודמת): עלמא אשתויב. ולהעיר ממחז"ל עה"פ (תולדות כז,כב) הקול קול יעקב כו' בזמן שקולו של יעקב מצוי בבתי כנסיות אין הידים יד עשו (ב"ר פס"ה,כ. וראה זח"א קעא,א).

תינוקות... רבן: בס' מאמרי רשב"י לזח"א הקדמה בתחלתה: הנצנים נראו בארץ (שה"ש ביב) כו' אימתי ביום השלישי כו' קל ינוקי דלעאן באורייתא ובגין אינון כו' עלמא אשתזיב כו', קיום העולם הוא התורה ומה גם לימוד התינוקות הבל שאין בו חטא כו' עיי"ש. ועד"ז במא"א אות ת סע"ל לו.

בתמימות טבעית של ילד, עושים רושם רב ומשפיעים על מבוגרים, ואף על הנהגתם [התנהגותם].

יתר על כן, כפי שהתורה, תורת חיים, מסבירה, יש למעשי הקטנים והקטנות תוקף בהלכה, וממילא גם בהליכות עולם, במציאות המוחשית של ענייני העולם.

והרי ידוע מאמר חכמינו ז"ל "אין העולם מתקיים אלא בשביל הבל (- לימוד התורה של) תינוקות של בית רבן".

האמור קשור גם עם ראש השנה, יום הדין (גם) של מדינות ושל אנשים בפרט... שכן בהתאם להדגשה (של הרמב"ם) שהאדם צריך תמיד לראות את עצמו ואת העולם כולו כשקול (מחצה על מחצה [תיקון]), ותוספת של דבר טוב אחד מכריעה לכף זכות - מתייחס הדבר גם לילד [שגם ילד במעשיו יכול להכריע את הכף לטובה עבור כל העולם].

עניין זה יש לו קשר גם עם "מנהג ישראל - תורה" לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש השנה משך זמן מסוים בבית הכנסת וישתתף, בהתאם לגילו, בתפילות וברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן" ו"אמן, יהא שמיה רבא".

והילדים עושים זאת בשמחה, בתמימות ובהתלהבות, עד שהדבר משפיע גם על מבוגרים בתוספת בדרגתם בעבודת ה' בקבלת עול, באהבה ובריאה, עד שזה יבוא לידי פועל באופן מושלם יותר של "תמליכוני עליכם" ו"מלך על כל הארץ" - ופעמים באה ההכרעה הסופית הנ"ל על ידי מעשה זה...

כאשר תינוק של בית רבן מגיע לבית הכנסת בערב ראש השנה לפנות ערב, ושר יחד עם הציבור "מזמור לדוד" ו"לכה דודי" וכו', מגיע הבל פיו אל הקדוש ברוך הוא, ומביא לידי כך שהקדוש ברוך הוא מקבל את ההכרעה ונעשה, בפועל ובגלוי, "מלך ישראל" ו"מלך על כל הארץ".

ראש-השנה, יום הדין... של מדינות ושל אנשים: וכמו שאומרים בתפלת מוסף דר"ה (מירושלמי ר"ה פ"ג ה"ג בתחילתה. ויק"ר פכ"ט, א. ועוד): ועל המדינות בו יאמר כו', ובריות בו יפקדו כו'.

הדגשה (של הרמב"ם): ה"ל תשובה פ"ג ה"ד, מקידושין מ, סע"א ואילך.

מנהג ישראל תורה היא: ראה תוד"ה נפסל (מנחות, כב). ושם: מנהג אבותינו תורה היא. ועד"ז במהרי"ל הובא ברמ"א שו"ע יו"ד ששע"ו ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא עמ' 153: והמנהג תורה היא. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

יענה אמן ואמן יהא שמ"י רבא: להעיר, אשר הבעש"ט קודם שנתגלה היה עוזר - באהעלפער - למלמד תשב"ר ואומר עמהם אמן, אמן יהש"ר וכו' (ספר השיחות ה'תש"א עמ' 156. ובכ"מ).

תינוק של בית רבן... מביא לידי כך: מעלת תפילתם - ראה אסת"ר פ"ט, ד.

בערב ראש-השנה, לפנות ערב... "מזמור לדוד" "לכה דודי": כי בשנה זו חל יום א' דר"ה בשבת. ועד"ז כשחל ר"ה בימי השבוע בראשית התפילות אז.

ווארט חסידות

רעיונות קצרים
מתורת החסידות על
כרשת השבוע
ומועדי השנה

קבלת-עול-מלכות בשמחה

בראש השנה יש לקבל עול מלכות שמים בשמחה, והיינו שהעול לא יהיה למשא - דוגמת מה שהיה בעת קריעת ים-סוף, שם קיבלו עליהם בני-ישראל עול מלכות שמים באמרם "ה' ימלוך לעולם ועד", אך היה זה מתוך שירה ושמחה, כפי שאנו אומרים גם בתפילה: "המעביר בניו בין גזרי ים-סוף .. ומלכותו ברצון קיבלו עליהם".

יתירה מכך: בכל ראש-השנה יש לקבל את עול-המלכות מחדש, ברצון וחפץ נעלה יותר מאשר בראש-השנה הקודם, שכן "אית רצון ואית רצון", כלומר, דרגות רבות ברצון. הדבר אף רמוז במאמר רז"ל "תקעו בחודש שופר, חדשו מעשיכם ושפרו מעשיכם", היינו שיש לחדש ולהגביר בכל פעם את הרצון והחפץ במלכותו של הקב"ה.

(יהל אור, עמוד רפט)

התמסרות מוחלטת

קבלת-העול של ראש-השנה, שונה ונעלה מקבלת-העול הנדרשת בכל יום סתם (גם מקבלת-העול הנדרשת בעת קריאת שמע). כי קבלת-העול שבכל יום היא רק בבחינת התחלה ויסוד להנהגת האדם במשך היום; ואילו קבלת-העול של ראש-השנה היא כל מהותו ותוכנו של היום כולו.

אמנם, כדי שקבלת-עול זו תהיה שלימה ואמיתית, חייב האדם לעשות חשבון-צדק על הנהגתו עד עתה, מתוך רגש עמוק של חרטה כללית עליה.

(ליקוטי-שיחות כרך ט, עמוד 450)

שמחה מכוסה

הכתרת הקב"ה למלך גורמת לאדם שמחה גדולה, שהרי אין לך שמחה גדולה מזו שהקב"ה מקבל את המלוכה. אלא שהשמחה עודנה מכוסה ונעלמת, והיא מתגלית רק בחג הסוכות. וכמבואר בחסידות על הפסוק "בכסה ליום חגנו" - שהדברים שהם בהעלם בראש-השנה, מתגלים בחג הסוכות. (רמז לדבר - היום הראשון של ראש-השנה יחול לעולם באותו יום בשבוע שבו יחול חג הסוכות).

מעין זה אנו מוצאים בעת הכתרתו של מלך בשר-ודם, שההכתרה וסעודת ההכתרה מתקיימות בשני זמנים שונים. בעת ההכתרה מעטרים את המלך בכתר מלכות, משתחוים לו, ומקבלים את עול מלכותו, ואז אין הזמן ראוי לעריכת משתה ושמחה. רגש השמחה עדיין פנימי ומכוסה.

רק לאחר מכן, במועד אחר, עורכים את סעודת ההכתרה מתוך שמחה גדולה וגלוייה.

(שיחת ליל א' דחג הסוכות תשמ"ה, ליקוטי-שיחות כרך ט, עמוד 489)

שלוש דרגות בהתקשרות לה'

ראש-השנה מכיל שלושה סוגי עבודה, המבטאים שלוש דרגות של התקשרות ודבקות בקב"ה:

היא "לעשות רצונך", ולא כאשר ההתאגדות היא בשביל כל מטרה אחרת. ושלוש סיבות לדבר:

א) חברי האיגוד הם אנשים שונים שהתקשרו יחד, בשביל מטרה מסויימת, בכוחות וענייני נפש מסויימים, הדרושים לביצוע ומימוש מטרה זו. אבל בשאר הכוחות שלהם, ובמיוחד בכוח ה'עצם' שלהם, אין ביניהם כל קשר.

ב) אפילו בעניין הפרטי עצמו - אין כאן אחדות אמיתית. מכיוון שבכללות מציאותם הם אנשים שונים, ממילא כך הם נוהגים גם בעניין הפרטי: ראובן עוסק בו מצד המציאות והרגש שלו, ושמעון עוסק בו מצד המציאות והרגש שלו. רק את מעשה הפעולה עצמו, בחיצוניות הדברים, עושים שניהם בשווה.

ג) אפילו עניין חיצוני זה אינו דבר של קיימא. שהרי לכל חבר באיגוד עדיין יש עניינים אישיים ו"מציאות" שלו, העומדים מעל לאגודה, ומשום כך, אם ייווצר מצב שבו יעמוד האיגוד בניגוד לחשבונותיו האישיים, ייפרדו איש מאחיו והאיגוד יפורק (גם בחיצוניות).

לעומת-זאת, כאשר מטרת האיגוד היא "לעשות רצונך", הרי זו תהיה "אגודה אחת" באמת, כי התורה ומצוותיה מגלות את עצם הנשמה, ומצד דרגה זו כל ישראל הם בעצם ישות אחת.

(ליקוטי-שיחות כרך ב, עמ' 436)

ממעמקים קראתיך ה'

החסרונות והפגמים שאדם גרם על-ידי חטאיו - אין להם תיקון אלא על-ידי המשכה מהמקור, מ"עומק העליון". וכמשל נהר שנחרב ויבש, כשבאים למלאותו, חופרין בעומק, במעיין ומקור הנובע, ועל-ידי זה חוזר הנהר ומתמלא. זהו "ממעמקים קראתיך": הקריאה וההמשכה היא מ"עומק העליון".

וכיצד ממשיכים מ"עומק" זה? על-ידי קריאה לה' מעומק פנימיות הלב, קריאה כזו שאינה יכולה לבוא לידי ביטוי בדיבור, אלא אך ורק בצעקה. זהו שנאמר בהמשך "ה' שמעה בקולי":

"קולי" לא נאמר, אלא "בקולי", היינו שהקב"ה ישמע ויקבל את מה שבתוך הקול, פנימיותו, פנימיות הלב (ואילו "קולי" פירושו חיצוניות הלב, המתבטאת בקול ודיבור).

(ליקוטי-תורה - ראש-השנה נד, ג)

א. התקשרות הנוצרת על-ידי קיום מצווה: בהתקשרות זו היהודי הוא ישות נפרדת כביכול מהקב"ה, והמצווה היא זו שיוצרת את הקשר ביניהם. התקשרות זו באה לידי ביטוי במצוות היום, שהיא תקיעת שופר.

ב. התקשרות על-ידי תשובה: זוהי התקשרות פנימית שאיננה תלויה בקיום המצוות והיא למעלה מהמצוות, שהרי גם מי שחטא ועבר על המצוות, יש בכוח התשובה שיעשה לכפר על כך. לדרגת התקשרות זו מגיע כמובן היהודי על-ידי חזרתו בתשובה בראש-השנה. אך גם דרגה זו, קשורה לקיום המצוות, שהרי סיבת עשיית התשובה היא בעצם בגלל אי-קיום המצוות - וגם ההחלטה לעתיד היא להקפיד על קיום המצוות.

ג. התקשרות עצמותית של "ישראל וקודשא-בריך-הוא כולא חד". היהודי בעצם מציאותו חד הוא כביכול עם הקב"ה, ללא כל תלות בקיום או אי-קיום של המצוות. התקשרות זו מתבטאת בהכרת המלך בראש-השנה.

(ליקוטי-שיחות כרך יט, עמוד 350)

אין כאן שום ספק כלל

אדמו"ר הזקן שואל בספר התניא: כיצד אנו מברכים בשמונה-עשרה "ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח", והרי יש כאן לכאורה חשש ברכה לבטלה, ובמקום כזה "ספק ברכות להקל"! ומשיב: "אין כאן שום ספק כלל, מאחר שביקשנו 'סלח לנו ומחל לנו'".

אף אנו נאמר: היות שאנו מברכים "מלך על כל הארץ", "אין כאן שום ספק כלל" שהקב"ה ממלא תפילה זו ומקבל את הכתרת עמו ישראל.

(ליקוטי-שיחות כרך ט, עמוד 489)

שיעבוד מלמטה ומלמעלה

תמצית מהותו של ראש-השנה היא בשתיים: בני-ישראל משעבדים את עצמם לקב"ה, ומקבלים עליהם עול מלכות שמים; והקב"ה משעבד את עצמו כביכול לישראל, להשפיע להם שפע של ברכה והצלחה.

(ליקוטי-שיחות כרך ב, עמוד 406)

ויעשו כולם אגודה אחת

"ויעשו כולם אגודה אחת, לעשות רצונך בלבב שלם". מכאן למדים אנו, שלעשות מאנשים רבים "אגודה אחת", אפשר רק כאשר מטרת האיגוד

יום שישי

כ"ט באלול, ערב ראש-השנה¹

אבל בתוך שבעה מותר לו ללכת היום לבית-הכנסת לאמירת הסליחות², וכן להתפלל עם הציבור³.

בפיוט "מרובים צורכי עמך", בסליחות נוסח ליטא⁴ הנוסח הוא: "ותיטיב לנו הכתיבה והחתימה", וכך תוקן בכתב-יד באחת מהוצאות קה"ת הראשונות (מעוטף).

בפיוט "שלוש-עשרה מידות" יש כמה וכמה שינויים שתוקנו ב'סליחות' בהוצאות האחרונות (מוגה על-ידי כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו⁵).

את הקטע "אל תבוא במשפט עמנו" אומרים חזן וקהל פסוק בפסוק. את הפסוקים "אל תבוא", "והוא ישפוט" נפוץ לאומרם ביחד כפסוק אחד⁶. בסליחות אומרים תחנון (=יודי) אפילו לאחר עלות-השחר, אבל לא בתפילה⁷.

* היום אין תוקעים בשופר⁸, ומי שלא הספיק להתלמד, יעשה זאת בחדר סגור⁹.

* אחרי התפילה¹⁰ אומרים 'סדר התרת נדרים'¹¹, במניין עשרה אנשים כשרים¹² (ולכל הפחות צריך

שיהיו לפניו שלושה)¹³.

(בדומה ל"מעות חייטם" קודם חג-הפסח)¹⁴. עורכים מגבית ומחלקים 'צורכי החג' לראש-השנה ולכל חגי תשרי לזקוקים לזה.

נוהגים לכתוב פ"נ (הנשואים - כמובן בחגירת אבנט) עבורו ועבור בני-ביתו לבקשת כתיבה וחתימה טובה לשנה טובה ומתוקה. להניחו בין דפי מאמר, קונטרס וכו' של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, ולשלחו (אם באפשרי - בו ביום) על-מנת לקראתו על הציון שלו¹⁵.

נוהגים להשתטח על קברי צדיקים¹⁶, והנמצאים בקירוב מקום משתטחים על ציון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע¹⁷ וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו.

אין מבשלים לראש-השנה תבשילים שטעמם חמוץ או מר¹⁸. אין נמנעים ממאכלים חריפים, כמו 'חזרת'. ניתן להטעים תבשילים במעט חומץ או לימון, ובלבד שלא יהיה טעמם העיקרי חמוץ או מר¹⁹. משתדלים לבשל מאכלים מתוקים ושמנים, לסימן טוב²⁰.

מסתפרים²¹, וטובלים²² במקווה טהרה לכבוד

13. ראה אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא.

מדינא, קטן מופלא סמוך לאיש' אינו מצטרף למתירים, אבל מבקש התרה (ראה הלכות והליכות בר-מצווה פ"א סי"ד. חנוך לנער ס"פ לג.) וב'אוצר' עמ' לט כתב שאין נוהגים בזה.

14. במטה-אפרים שם ס"ב כתב שלא יאמרו כמה מבקשי התרה ביחד, אלא בשעת הדחק.

15. לעניין נשים, לפי הנפסק בשו"ע (יו"ד רלד סנ"ו-ז) הבעל נעשה שליח לשאול על נדרי אשתו, אך אינו מצטרף להמתירים, ולכאורה יכול לומר הנוסח גם בשמה (אך לאחרים, אף לבתו, לא ניתן להתיר ע"י שליח - שם סי' רכח סט"ז. וע' פת"ש שם ס"ק ט לעניין בקשת התרה בכתב.) ולעניין מודעה על לעתיד - לכאורה די להן בכל נדרי.

16. ליקוטי-שיחות ח"ד עמ' 369.

17. ראה ספר-המנהגים ס"ע 95. בלוח השבועי' לג' תמוז, גיליון תקע"ב הערה 12, פורטו כמה מנהגים בקשר לכתיבת פ"נ.

18. רמ"א סי' תקפ"א ס"ד, וראה מטה-אפרים שם ס"ג.

19. ספר-המנהגים, מנהגי ר"ה.

20. שו"ע אדמו"ר סי' תקפ"ג ס"ב.

21. ע"פ המובא בפסקי תשובות שם ס"ק ה.

22. שו"ע אדמו"ר שם ס"ד.

23. מדינא מותר גם אחר חצות, שו"ע אדמו"ר סי' רנא ס"ד (אף שהאריז"ל היה נוהר - כל השנה - להסתפר קודם חצות דווקא, כף-החיים שם ס"ק יט ומטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ג. וכנראה אין מקפידים בזה, וכמדומה שגם הרבי לא הקפיד בזה).

24. מחצות היום, ליקוטי-דיבורים ח"ג עמ' 865. ועיין אלף-המגן למטה-אפרים סי' תקפ"א ס"ק קא. ליקוטי מהר"ח ח"ב דף ז,ב.

1. כנראה שהרבי לא התענה בער"ה - 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' מה, עיי"ש.

2. לוח כולל-חב"ד, ע"פ הרמ"א סי' תקפ"א ס"א.

3. מטה-אפרים סי' תקפ"א סכ"ב.

4. תח"י סליחות 'קודש הילולים' הוצאת לוי-אפשטיין, ירושלים תשכ"ה. וייתכן שאצלנו נעקת מתפילת נעילה, ששם מבקשים רק חתימה, ולא שמו לב לתקן, גם לא בהוצאה החדשה דארה"ק.

5. התיקונים בפנים בפיוט 'שלוש עשרה מידות' הם בכמה שינויים מהנסמן בליקוט טעמים ומקורות, וכנראה הוגה טוב. ושמעתי שלראשונה נדפס פיוט י"ג מידות מתוקן בשליחי תשכ"ד בדף בודד (הוצאת קודמת של הסליחות היתה שנה לפני - כן, בשליחי תשכ"ג).

6. כיו"ב, לפי מנהגי אשכנז אחרים אומרים בקטע "שמע קולנו" את הפסוקים "אמרינו האזינה" ו'יהיו לרצון' כפסוק אחד (כמדומני שהש"ץ אינו אומר את הפסוק השני בקול), וצ"ב מה הטעם לכ"ז.

7. וראה לעיל סוף הערה 16.

8. לוח כולל-חב"ד, מרמ"א תקפ"א ס"ג.

9. השלמה לשו"ע אדמו"ר ס"ו ס' תקפ"א, עמ' 1364.

10. לוח כולל-חב"ד, ובסידור אדמו"ר: 'קודם חצות'.

11. בנוסח התרת נדרים, תיבת "בכולהו" (אני מתחרט) נמשך לפניו - כן אמר הרבי, וידיאו ערה" תשמ"ט (וכן הוא בסידור 'בית יעקב'. מאידך בסידור אוצר התפילות, וכן בסידור יעב"ץ הוצאת 'אשכול' נמשך לאחריו).

12. בסידורינו מנוקד: "ולא יעשה שום רושם כלל" הש' בקמץ. ואולי הוא ט"ז.

13. בסידור הלשון "טוב שיהיה עדה שלמה", ובספר-המנהגים ובלוח כולל-חב"ד - "בעשרה". כנראה, לא הקפיד הרבי שהמתיר יהא מי שהותר לו כבר (כפר חב"ד", גיליון 779 עמ' 138).

שבת-קודש, ראש-השנה

א' בתשרי תשפ"ד

ליל א' דראש-השנה

עיקר עבודת ראש-השנה הוא בקבלת עול מלכות שמיים, ולכן עבודת היום גם בגדולים ובעלי צורה - [היא] בעבודה הנראית כמו פשוטה, באמירת תהלים כל הזמן ולמעט בשינה בשני לילות אלו ככל האפשרי, ולהיזהר ב-[מ]דברים בטלים עד קצה האחרון גם משיחות איזה שיהיו (כהעבד אשר אין לו זמן אף רגע לשבות ממלאכת אדונו, או כבן הטרוד בשמחת קבלת פני אביו)³².
לפני תפילת ערבית אומרים תהלים².

ערבית³³:

ש"ץ קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא בשנת האבלות (רח"ל)³⁴.

קבלת שבת - מתחילים 'מזמור לדוד', אנה בכוח, לכה-דודי (כל הפיוט)³⁵ "גם **ברינה** ובצהלה"³⁶, מזמור שיר, ה' מלך, ק"י.

אין כופלים 'לעילא' בקדישים של עשרת ימי תשובה (אלא בתפילת נעילה)³⁷.

בתפילה ובקידוש, כשחל בשבת, משמע לכאורה מהנדפס בסידור שאומרים "מקרא קודש הזה, **יום** זכרון תרועה"³⁸.

בסיום תפילת שמונה-עשרה³⁹ אומרים 'עושה השלום' במרומיו, וכן בסיום הקדיש⁴⁰.

אחרי שמונה-עשרה של ראש-השנה: ויכולו, ברכת 'מעין שבע', לדוד מזמור, קדיש-תתקבל,

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע נהג לקבל על עצמו הידור נוסף לפני כל ראש-השנה²⁴. וכהוראה כללית נאמר: "בכל ראש-השנה צריך כל אחד לקבל על עצמו זהירות יתרה [הידור] במצוות עשה, וזהירות בסייג של לא-תעשה, וזהירות יתרה בהנהגה טובה"²⁵.

משעה אחת קודם תפילת המנחה²⁶ עד תפילת ערבית במוצאי ראש-השנה, ישקוד כל אחד ואחד באמירת תהלים לילה ויום⁴⁸.

הנוהגים לתת צדקה בכל יום, ייתנו היום גם עבור שני ימי ראש-השנה²⁷.

לפנות ערב לובשים בגדים נאים וחשובים, ויודעים שהקב"ה עושה לנו נס לשפטנו במידת הרחמים²⁸.

אין לובשים ה'קיסל', גם לא הש"ץ והתוקע²⁹, אלא ביום-הכיפורים⁴⁸.

יש להשאיר 'נר נשמה' (או שלהבת גז וכדומה) כדי לאפשר העברת אש להדלקת הנרות ביום ב' דראש-השנה.

הברכות בהדלקת הנרות (אחרי ההדלקה): "להדליק נר של שבת ושל יום הזיכרון"³⁰, ו"שהחיינו"⁴⁸.

איש המדליק, לא יברך "שהחיינו"⁵⁴.
לפני מנחה אומרים 'הודו ו'פתח אליהו', כבכל ערב-שבת³¹.

32. איגרות-קודש אדמו"ר מהור"י צ"ח עמ' תכה.
33. לעניין נגינת 'אבינו מלכנו' לפני תפילת ערבית, ראה 'אוצר' עמ' נח, שהרבי הסביר שלא ניגנו זאת בתפילת ערבית בר"ה תשד"מ, כיוון שבתפילה זו אין אומרים זאת בפועל, ומאז לא הייתה שנה דומה לחברתה בעניין זה, עיי"ש. ובפרט ב"ש, שאין אומרים בה 'אבינו מלכנו' כלל.
34. אג"ק ח"ו עמ' שסג. וראה 'אוצר' עמ' סא. קי.
35. ספר-המנהגים עמ' 26.
36. שם עמ' 60.
37. ספר-המנהגים.
38. בפרמ"ג סי' תקפ"ב בא"א ס"ק ד מעתיק "יום זכרון תרועה", ואמר לו בעלי-תפילה ותיקים מאנ"ש שכן נהוג בפועל.
39. בשו"ע אדמו"ר (סי' קא ס"ג), ובקונטרס 'ומעין' (מאמר יא ספ"א) איתא, שבר"ה וי"כ נהגו להשמיע קול אף בתפילת לחש כדי לעורר הכוונה ביותר, מכיוון שאצריכים להיות בהתעוררות פנימיות הלב ובקול גדול. (אך אין מזה ראייה שכן מנהגנו, כמו שהובא בלקו"ת המנהג לומר במוצש"ק "אל תירא עבדי יעקב"). אמנם בשו"ע מסיים "ואעפ"כ יותר טוב להתפלל בלחש אם יכול לכונן, ובכף-החיים (שם ס"ק טו) מביא הסתייגות מזה לפי המבואר בוה"ק וכתבי האריז"ל וכו', שלא לומר שום תפילת עמידה בקול בכל זמן. וכן הוא בס' 'דרכי חיים ושלום' סי' קמת, עיי"ש. ואכן, לא ידוע מרבתינו ומגדולי החסידים שנהגו בזה.
40. מחזקו"ש - הוראת כ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח נ"ע, הובאה ב'התועדויות' תשד"מ ח"א עמ' 28.

23. לוח כולל-חב"ד.
24. ספר-המנהגים. אמנם במקור הבא, ורוב המקורות שהובאו ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קנ"ד מדובר בר"ה עצמו, ובחלקם - לאחריו.
25. ספר המאמרים - קונטרסים לכ"ק אדמו"ר מהור"י צ"ח נ"ע, ח"א עמ' קלב. ליקוטי-שיחות, חלק ב, עמ' 348.
26. אודות תוכן ההתבוננות שצ"ל בתפילה זו, ראה ספר המאמרים תש"ג ס"ע 41.
27. הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שערי-צדקה עמ' קמב.
28. לוח כולל-חב"ד, 'משע"ת סי' תקפ"א ס"ק ו, וע"ע מטה-אפרים סי' תקפא סי"ה.
29. כי לדעת אדמו"ר (תרי"ט ס"ט) עיקר הטעם שלובשים קיסל, הוא "כדי להיות דוגמת מלאכי השרת", וזה שייך רק ביום-הכיפורים - 'המלך במסיבו' ח"א עמ' קטו.
30. שם, מנהג בית רבינו, כמו בקידוש ובהפטרה - אג"ק ח"ו עמ' קכה. [בירכה "שהחיינו" - קיבלה עליה קדושת יו"ט, ואינה יכולה להתנות בזה, מובא מעירוובין מב].
31. שער-ההלול פ"ז ס"ב, ספר-המנהגים עמ' 25.

מזמור לדוד, חצי-קדיש, ברכו, עלינו⁴¹.

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב אמר, שהכוונה באמירת 'לדוד מזמור' היא כלי להשפעות גשמיות על כל השנה⁴². לאחר אמירתו על-ידי כל הקהל, מסיים הש"ץ בקול את הפסוקים האחרונים ("שאו שערם ראשיכם, והינשאו..."), ואין אומרים פסוק בפסוק חזן וקהל⁴³.

כל אחד אומר לחברו: 'לשנה טובה תיכתב ותיחתם', בלשון יחיד דווקא⁴⁴. דהיינו, גם לאנשים נכבדים שנוהגים לפנות אליהם בלשון רבים⁴⁵.

אומרים: שלום עליכם, אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא - בלחש².

קידוש⁴⁶ - מי שבירך 'שהחיינו' בהדלקת הנרות, לא יברכנה שוב בקידוש¹¹.

"מצווה לאכול ולשתות ולשמוח בראש-השנה. אמנם לא יאכלו כל שובעים, למען לא יקילו ראשם' ותהא יראת ה' על פניהם"⁴⁷.

בכל סעודות ראש-השנה טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל מניחים מלח על השולחן⁴⁸.

בהתועדויות דראש-השנה היה הרבי טובל חתיכה אחת בדבש, ושלאחריה במלח⁴⁹.

טבילת פרוסת 'המוציא' בדבש, וכן טבילת התפוח בדבש - שלוש פעמים⁵⁰.

בתחילת הסעודה של לילה זה, לאחר הטעימה⁵¹ מפרוסת המוציא, אוכלים תפוח מתוק בדבש - הרבי נהג כך: המתין עד שיגיעו גם

הרימונים⁵². נטל את התפוח בימינו⁵³, בקליפתו⁵⁴, חתכו לחלקים, טבל חלק אחד שלוש פעמים בדבש, בירך עליו 'בורא פרי העץ', ואחר הברכה קודם האכילה⁵⁵ אמר: "יהי-רצון מלפניך (ללא ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו) שתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה"².

גם אם יש על השולחן תמרים או רימונים, שהם משבעת המינים, הורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לברך 'בורא פרי העץ' על התפוח דווקא⁵⁶.

ההנהגה בפועל וההוראה לרבים - לכוון בברכת 'העץ' לפטור גם את רסק התפוחים שאוכלים בקינוח הסעודה⁵⁷.

בהמשך לזה, "אוכלים רימון⁵⁸ (מי שעדיין לא אכל מרימוני השנה, אם הרימון לא היה לפניו בשעת אמירת 'שהחיינו' שבקידוש - יברך עליו 'שהחיינו' קודם האכילה) וראש איל⁵⁹ (למעשה - רבים נוהגים בראש דג. ואם הדג הוא קרפיון או מין אחר המוחזק בתולעים וללא פיקוח בנושא, צריך לבדוק מבעוד-מועד), אבל אין אומרים 'הי רצון' כי אם על התפוח² (יש לשים לב שאכילת הרימון היא בלילה הראשון, ולכן אין להשתמש בו ל'פרי חדש' בלילה השני, אלא להשיג פרי אחר).

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לא נהג לומר 'לחיים'

52. המלך במסיבו ח"ב עמ' יג. כנראה כדי להוציא גם אותם בברכת העץ.
53. ראה שו"ע אדמו"ר סי' ר"ח וסדר ברה"נ פ"ט ס"ד. ע"פ הנפסק בשו"ע שם ס"ג, הפרי צ"ל שלם בשעת הברכה, אבל הרבי נהג לכתוב בפנים 'אוצר' עמ' עח.

54. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, וח"ב עמ' שח. במקור האחרון מסופר גם שהשאיר עוד חתיכה לאכול עם הקומפוט' שבסוף הסעודה, ושלא בירך על הקומפוט'.

55. מנהג והוראה לרבים דכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ. דלא כנפסק בשו"ע אדמו"ר סי' תקפ"ג ס"ג. הטעם נתבאר בארוכה במכתבו של הרבי הנדפס בספר-המנהגים עמ' 104: "כדי שיהיה היה-רצון סמוך לברכת הפרי, ותהיה הפתיחה דברכת-פרי-העץ שייכת גם אליו... שיהיה לו מעין תוקף ברכה", עיי"ש.

56. לוח כולל-חב"ד, ע"פ הוראת הרבי במכתב, וכן 'מעשה רב', 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' ג, 'אוצר' עמ' עט (ולכאורה הוא ע"פ מש"כ בסדר ברה"נ פ"י ס"ב).

57. 'רשימות' ד עמ' 8. סה"ש תש"ה עמ' 4. המלך במסיבו ח"א עמ' נד, קיא, ודלא כמוכא בספר-המנהגים עמ' 56. ראה 'אוצר' שם. כמוכא, שהברכה חלה על התמרים והרימונים וכו' שהיו לפניו על השולחן באותה שעה (כנהוג), גם אם לא היו עליון עליהם בפירוש (ראה סדר ברה"נ פ"ט ה"ד).
58. בליל א' דר"ה תשכ"ד לא בירך הרבי 'שהחיינו' על הרימון, והסביר כי כיוון להוציא בברכת 'שהחיינו' שבקידוש (המלך במסיבו ח"א עמ' עה. וכנראה לא היתה זו ההנהגה קבועה). מי שרוצה לברך שהחיינו על הרימון וכיו"ב בנפרד, יזהר שלא יהיה הפרי בפני המקדש בשעת הקידוש.

59. יל"ע אם הכונה לכל המינים שזכרו בגמ' ובטושו"ע סי' תקפ"ג, כמ"ש בלוח כולל-חב"ד, וכן 'כל אנשי מדינה ומדינה כלשונם' (שו"ע אדמו"ר ר"ס זה), או שהכוונה רק למינים אלו. (א' המשב"קים מספר שניח - מהמינים הללו - רק רימון וראש איל (בשני הלילות)).

אכילת ראש אחר במקום ראש איל, מקורה בשו"ע אדמו"ר שם ס"ה, מהמג"א.

41. מחזור השלם. ספר-המנהגים. הוספת לשו"ע אדמו"ר חלק ג-ד עמ' 1320, הערה 40. וראה 'אוצר' עמ' סג.

42. סה"ש תרפ"ז עמ' 112.

43. 'אוצר' עמ' סח.

44. לקו"ד כרך א מג"א. ספר המנהגים.

45. 'אוצר' עמ' סט.

46. לעניין נשים ששומעות קידוש, האם יענו אמן גם על ברכת 'שהחיינו', ראה הדעות בס' 'הליכות עולם' סי' תקפ"ב בפתחי עולם ס"ק ד. 'קיצור דיני ומנהגי נש"ק ויו"ט' עמ' לח הערה 14. ולמעשה נפוץ המנהג לענות לעניין 'שהחיינו' על הרימון ראה הע' 33.

47. שו"ע אדמו"ר סי' תקצ"ז ס"א. בכלל, יש שמחה ברה"ה, אלא שהיא באופן ד'וגילו ברעדה' (סה"ש תשמ"ח ח"ב עמ' 613 הערה 13 וש"ו).

48. בשו"ע אדמו"ר סי' קסו ס"ח, שנהגו להניח מלח על השולחן, לפי שהשולחן דומה למזבח, וברית מלח מגן עליהם; ושע"פ הקבלה יש לטבול פרוסת המוציא ג"פ במלח. ולדעת הכה"ח סי' תקפ"ג ס"ק ד אין לבטל בשום סעודה טבילת הפרוסה במלח, למיתוק הבורות.

49. הרה"ר ח"ר יוסף-יצחק שיחי' אופן.

50. 'אוצר' עמ' עה. הטעם נתבאר בסידור עם דא"ח (עמ' 202 ד"ה (הבין) שמלח אותיות לחם, ומלח הוא גימטריא ג"פ שם הוי"ה, עיי"ש).

51. ראה שו"ע אדמו"ר סי' רעד ס"ג וסי' קטז ס"ד וסכ"ב. אולם מי שעלול מסיבה כלשהי לצאת מהחדר, חייב לאכול תחילה כזית פת, כמבואר בס' קענח ס"ג, אלא אם נשאר שם עכ"פ אחד מהמטובים, שם ס"ב.

בסעודות ראש-השנה⁶⁰.

כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' לא הניח לשיר ניגון בסעודות ראש-השנה, גם לא ביום השני⁶¹.

מי ששכח לומר 'רצה' וגם 'עלה ויבוא' בברכת המזון, ונזכר קודם שהתחיל 'הטוב והמטיב' - כוללן יחד ואומר "ברוך... שנתן שבתות למנוחה... וימים טובים לזיכרון, את יום הזיכרון הזה, ברוך... מקדש השבת וישראל ויום הזיכרון⁶². אבל אם שכח רק אחת מהן, אומר **בנוסח ברכה זו** רק את מה ששכח ולא את ההזכרה השנייה. אומנם בלילי ראש-השנה, שאז צריך לחזור לראש, צריך תמיד לומר הן 'רצה' והן 'עלה ויבוא'⁶³.

לפני 'הרחמן' דראש-השנה אומרים 'הרחמן' דיום-טוב⁶⁴.

בברכת-המזון דראש-השנה, כשהיה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המזמן, היה אומר: "הרחמן הוא יחדש עלינו וכו'" בקול-רם, וענו אחריו אמין⁶⁵. בסוף ברכת-המזון, אומרים "עושה שלום..." (ולא "השלום")⁶⁶.

יום א' דראש-השנה

בימי ראש-השנה טובלים במקווה-טהרה בשחרית קודם התפילה, וכן בכל שבת ויום-טוב⁶⁷.

מנהג-ישראל-תורה, לעשות מאמצים גדולים ביותר, שכל ילד יהיה בימי ראש-השנה משך זמן בבית-הכנסת, וישתתף - בהתאם לגילו - בתפילות ובברכות, ישמע תקיעת שופר, יענה "אמן", ו"אמן, יהא שמיה רבא"⁶⁸.

"כל מי שמכוון בעת התחלת 'אדון עולם', כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: ערב אני בדבר, שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג

על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע **בראש-השנה** ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלין לפניו⁶⁹.

לאמירת 'המלך' ניגש ש"ץ אחר, והוא ה'בעל שחרית'. הש"ץ פותח בנעימה המקובלת, מסיימה בקריאת 'המלך' בקול רם, וממשיך מיד "יושב..." בנעימה, והקהל אינו קורא 'המלך' בקול רם, לא עם הש"ץ ולא אחריו (אבל כל אחד אומר לעצמו את כל הנוסח)⁷⁰.

אין נוהגים כמנהג העולם לפתוח את הארון לאמירת "שיר המעלות ממעמקים" בראש-השנה ובעשרת-ימי-תשובה, או לאומרו פסוק בפסוק, חזן וקהל⁷¹.

"ברוך... הבוחר בעמו ישראל באהבה" מסיים הש"ץ בלחש, וכן בכל ימות השנה, כמובן, אולם "ברוך... גאל ישראל" מסיים הש"ץ בקול רגיל, וכן בשאר ימות השנה⁷².

בחזרת הש"ץ, כשמגיע הש"ץ ל"וכתוב" ול"ובספר", הציבור אומרם בקול רם ולאחר מכן אומרם הש"ץ, אבל לא ב"זכרנו" וב"מי כמוך"⁷³.

בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקינו... וקדוש", סוגרים הארון, ואומרים (מכיוון שהיום שבת, רק): "ובכן וה' פקד... שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... כל יושבי...", וכל הא"ב של פיוט "אדר הווד" (ללא החרוזים: עמוסין... פשעם... צמחיהם... שבח מגדול...). אחרי חרוז "כל יושבי תבל" האחרון, אומרים "ישפוט תבל... והוא באחד", פותחין הארון, וממשיכים 'ה' מלך"⁷⁴.

עד כמה שזוכרים, תמיד עמד הרבי בפיוט לא-ל עורך-דין'.

היו שנים שהרבי היה מתרומם משיבתו בסיומי ברכות בחזרת הש"ץ, ומתרומם מסמיכתו על העמוד' באמירת 'וכתוב', 'ובספר'. אך בשנים אחרות היה יושב גם בסיומי ברכות⁷⁴.

60. סה"ש תש"ב עמ' 5. הרבי אמר 'לחיים' רק בהתעודות, אך לא על שולחן כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' - 'אוצר' עמ' פט.

61. סה"ש תש"ב שם. אודות פיוטי הארז"ל ('אזמר בשבחין' וכו'): הרבי (שנהג כמנהג אביו לומר פיוט זה בביתו בכל שבת) לא אמרם בסעודות שהיו בבית אדמו"ר מהור"י צ' (שם לא נהגו לומר זאת גם בשבת רגילה, ומה גם בקביעות זו, שענייני שבת נאמרים בלחש), ואולי לכן לא נדפס במחזור השלם - 'אוצר' עמ' עה.

62. סידור אדמו"ר. ואם כבר אמר שם ה' שבברכת 'בונה ירושלים', י"א שעדיף לסיים "למדני חוקין" (נ"פ האמור בלוח כולל חב"ד בחה"ס. וראה

כה"ח סי' קפח ס"ק כו, ומשכ"ב בהתקשרות' גיליון תכח עמ' 18 הע' 24, וש"נ).

63. מחזור'ה. וכן הורה הרבי, 'אוצר' עמ' פו.

64. 'אוצר' עמ' פה, עיי"ש.

65. מחזור'ה. והוא כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' - 'התעודות' תש"ד ח"א עמ' 28.

66. מטה-אפרים ס' תקפ"ד ס"ב. וראה 'אוצר' עמ' צ.

67. לקוטי-שיחות, כרך ט עמ' 536.

68. סה"מ תש"ג עמ' 11, מא"ר סי' מו ס"ק טו בשם מהרש"ל.

69. 'אוצר' עמ' צב. לא נהגו כהאשכנזים שהש"ץ מתחיל את הניגון, כולל תיבת 'המלך', במקומו הפרטי, ורק בהגיעו לעמוד ממשיך לומר מתיבת 'יושב' ואילך.

70. שם עמ' צג.

71. ספר-המנהגים עמ' 61, וראה קצוה"ש יט בבדה"ש יו. 'אוצר' עמ' צה. ס' 'הפסק בתפילה' (תשס"א) עמ' לו הע' 21, עמ' נב הע' 24, עמ' נד הע' 31 וש"נ. 'התקשרות' גיליון תצט ס"ע 15. ועיי"ש.

72. אג"ק ח"ג עמ' ה. ומבאר הטעם, ד"מי כמוך' הוא שבח ולא בקשה, ו"זכרו לחיים" היא בקשת דבר מועט לאחר שכבר אמרו הציבור בתפילת לחש "וכתוב לחיים טובים", ולכן הם אינם אומרים אותו.

73. מחזור'ה, ש' 'אוצר' עמ' צח.

74. שם, עמ' צח.

בבית-חיינו לא נהגו לעשות הפסקה לפני קריאת התורה.⁷⁵

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים (גם כשחל בשבת) שלוש פעמים י"ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", "יהיו לרצון", ופסוק "ואני תפילתי" - כל אלו פעם אחת בלבד, ככתוב במחזור השלם.

בתפילת שחרית דשני ימי ראש-השנה קוראים בתורה, (חוץ מן המפטיר⁷⁶), בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ועזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ומי שבירך.⁷⁷

בנוסף מי שבירך רגילים לומר: "בעבור שעלה לתורה... בזה יום הדין..."⁷⁸.

הש"ץ של מוסף אומר (רק הוא ולא הקהל): "הנני העני...⁷⁹ וידעתי ה'..." (הפסוקים - בקול רם). חצי קדיש. תפילת מוסף.

מכינים מגבות וכדומה להפסיק בין פני המשתחוים בעלינו לבין הקרקע.⁷⁹

בסוף הפיוט "אופד מאז" צ"ל: "להעביר בשבת". בפיוט "אם לא למענו", צ"ל "זכעס"⁸⁰.

"כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה עומד באמירת ונתנה תוקף"⁸¹.

הש"ץ והקהל כורעים בעלינו, גם היום, אף-על-פי שחל בשבת, ככתוב במחזור.

מנהג הרבי: לעלינו עמד וכרע עם הש"ץ (לא רקק ב'להבל ולריק'). לנפילת כורעים אין נופלים על היד, אלא נוגעים בראש בקרקע, אצבעות

הידיים קפוצות והבוהן אינה כפופה לתוכן.⁸² אין נוהגים לפרוש מטפחת וכדומה על רצפת קרשים.⁸³

אסור לש"ץ לעקור ממקומו בעת התפילה, ולכן יעמוד קצת רחוק מן התיבה כדי שיוכל לכרוע ולהשתחוות, והעומדים לידו עוזרים לו לקום.⁸⁴

פסוקי "אתה הראת" אומר הקהל (בלבד⁸⁵) בשעה שהש"ץ מסיים "הוא אלוקינו, אין עוד...", ולכן על הש"ץ להאריך מעט בזה כדי שיספיק הציבור לומר את כל הפסוקים [וכיוון ש'עלינו' הוא חלק מהתפילה, על הש"ץ לאומרו כולו בקול], ולא למהר ולהתחיל מיד "אוחילה לא-ל".

אומרים "היום הרת עולם" גם היום, בשבת, אבל לא "ארשת", ככתוב במחזור.

מוכח מסידור אדמו"ר, (ש'למנהג חו"ל, ולנוהגים כך באה"ק) יש נשיאת כפיים⁸⁶ בראש-השנה - כבכל יום-טוב - גם כשחל בשבת, ורק במוסף ולא בשחרית. וכן שאין אומרים "ותערב".

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב היה לומד כל שיעוריו הקבועים (גם בנגלה) גם בראש-השנה וביום-הכיפורים.⁸⁷

קידוש. מכיוון שחל ראש-השנה בשבת, אומרים: מזמור לדוד, אתקינו, ושמרו, אם תשיב, דא היא, זכור, על כן - בלחש; תקעו וברכת הגפן - בקול רגיל.⁸⁸

סעודת היום. השוכח 'עלה ויבוא' בברכת המזון ביום ראש-השנה, אם נזכר קודם שהתחיל תיבת

82. 'אוצר' עמ' קלב, וש"נ.

אין רוקקין כאן כלל כמנהגנו בעלינו (ראה 'רשימות' קפג עמ' 10) - שמא מפני שהוא באמצע שמו"ע, ע' בשו"ע אדמוה"ז סי' צו ס"ב.

מנהגנו ליפול על פנינו גם בראש-השנה (דלא כמ"א וא"ר סו"ס קלא), כמפורש במנהגי מהר"ל עמ' רצו, הובא גם באלף-המגן למטה-אפרים שם. ולכאורה מתאים למבואר בחסידות שבראש-השנה הביטול הוא מוחלט.

רגילים שהנשים אינן כורעות, ואולי משום צניעות. (וראה בשו"ת תשובות והנהגות ח"ב או"ח סו"ס ער).

83. [וכן בריצפה המצופה שטיח בד או פלטיק]. ע"ד ריצפת אבנים - מצוין הרבי לשו"ע הב"י או"ח סו"ס קלא, רמ"א ונ"כ - ספר-המנהגים. למעשה, רגילים להיזהר גם במרצפות המצויות בארצנו הק' כיום, אף שהן עשויות אבן מרוסקת עם מלט לבן ואינן בגדר 'אבן משכית' (ראה ערך זה באנציקלופדיה התלמודית).

84. מט"א סי' תקצ"ב ס"א.

85. ראה הלשון בסידור, ובשעה"כ סי' מג ס"ק יג.

86. משו"ע אדמוה"ז סי' קכח סו"ח מוכח, שגם המתפלל במניין שאין מנגנים, אומר 'רבש"ע', עיי"ש.

87. 'רשימות' יד עמ' 28. ולכאורה צ"ל היום גם חלק מהפסוקים בפרק של כאו"א בתהילים עם רש"י, כמנהגנו בכל ר"ח.

88. ספר-המנהגים שם. המקור לאמירת 'תקעו' (בלבד) הוא ב'מנהגים' (טירנא) ובלבוש.

75. שם, עמ' קו.

76. ודלא כמנהג העולם, 'אוצר' עמ' קד.

77. שער-הכולל כו, ה. 'אוצר' שם, ודלא כנדפס במחזור תשמ"ט. ועצ"ע מדוע מזכירים ב"ה יום הדין ולא ביום הכיפורים, כמו שהקשה שם בעמ' רכא (וצ"ע אם יש אישור כלשהו מהרבי לנוסחאות אלו).

78. יש נוהגים שהש"ץ אומר את התיבות "הנני... ממעש", ונא... אהבו" בלחש, וצ"ב מנהגו בזה.

79. לענין כיסוי הפנים - כסף-משנה ה' ע"ז פ"ו ה"ו, וראה להלן הערה 57.

80. 'אוצר' עמ' קלא.

81. ידוע הפתגם, שה'עולם' נוהגים להרעיש בו'נתנה תוקף' באמירת 'ותשובה תפילה וצדקה, מעבירים...', ואילו בבתי-כנסת חב"ד מרעישים ב'ואתה הוא מלך...' (אף שהרבי מלמד זכות על ה'עולם', בלקוטי-שיחות כ"ך ט"ע עמ' 296 ד"ה ואדרבה). וראה כיו"ב בס' 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' כה.

סדר האמירה חזן וקהל, כרגיל בכ"מ: החזן מתחיל בקול, והקהל אומר עד 'את גור דינים'. החזן חוזר מ'כבדת' עד שם. הקהל מתחיל 'בראש-השנה... ומי ירום', ובסיימו אומר החזן את כל הקטע בקול רם. אח"כ אומר הקהל בקול רם 'ותשובה... הגזירה' (והחזן חוזר), ובקול רגיל "כי כשמן... ונחלום שיוף", והחזן אומר זאת (עכ"פ את הסיים) בקול רם. אח"כ אומר הקהל בקול רם 'ואתה... וקיים' (והחזן חוזר), ובקול רגיל "אין קצבה" בקול רגיל עד גמירא, וכשמימימים, מתחיל החזן "כתר".

'ברוך' של 'הטוב והמיטיב', יאמר את הברכה המיוחדת כנוסח שבסידור (ללא הזכרת שבת). ואם נזכר אחר שאמר תיבה זו, אינו חוזר⁸⁹.

יש לקרוא היום את הפטרה של מחר, כל אחד לעצמו.

נוהגים שלא לישון בראש-השנה ביום, והיושב בטל הרי זה כישן⁹⁰.

אסור להכין מהיום (שבת) למחר⁹¹. הנחלב והנוולד היום אסור עד מוצאי-יום-טוב⁹².

מנחה. אומרים: 'ואני תפילתי'⁹³. בקריאת התורה - 'ותיגלה'.

היום, שחל בשבת, אין אומרים 'תשליך', אלא למחרת⁹⁴.

יום ראשון, ב' בתשרי ב' דראש-השנה

ערבית מוצאי ש"ק. לפני תפילת ערבית אומרים תהלים². בשנים מסוימות, לאחר אמירת תהלים זו, החל כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו לנגן "אבינו מלכנו"⁸.

בברכה רביעית: ותודיענו. אין אומרים 'ויתן לך', גם לא מחר בערב.

מנהג ותיקין, שגם אלו שמעשנים כל השנה ומעשנים גם ביום-טוב - לא יעשנו בראש-השנה⁹⁵, גם לא בצנעה, וכלשון כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ: "וראוי הדבר אשר הבני-תורה ייזוהרו בזה, וישפיעו גם על מכיריהם"².

זמן הדלקת נרות הערב - רק בלילה, לאחר צאת הכוכבים⁹⁶, מאש הדלוקה לפני חג ראש השנה.

גם היום מדליקים לפני הברכה⁹⁷, ומברכים: "להדליק נר של יום הזיכרון", ו"שהחיינו".

בעת הדלקת הנרות נוהגים להניח לפני

המברכת פרי חדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכלת בו, ותדליק את הנרות סמוך לקידוש ממש⁹⁸. אם היא לובשת לראשונה בגד חדש, אינה צריכה פרי חדש ואז יכולה להפסיק בין הדלקת הנרות לבין הקידוש. ואם אין לה פרי או בגד חדשים - בכל זאת תברך 'שהחיינו'⁵.

קידוש - יקנה"ז (ברכות: הגפן, אשר בחר, מאורי האש, המבדיל, שהחיינו)⁹⁹.

אין מקרבים הנרות ואין מאחדים את השלהבות שלהם, וכן אין מביטים בציפורניים. ורק בעת ברכת "בורא מאורי האש", מסתכלים בנרות, כמו שהם מוצבים בפמוטים¹⁰⁰.

נוהגים להניח פרי חדש לפני המקדש ובעת ברכת 'שהחיינו' מסתכל בפרי חדש, או שלוש בגד חדש, ואם אין לו - מכל-מקום יברך 'שהחיינו'⁵.

את הפרי החדש אוכלים קודם נטילת ידיים לסעודה². בליובאוויטש נהגו, וכן הקפידו רבותינו נשיאינו, לאכול כזית ולברך ברכה אחרונה (רק על הפרי ולא על היין)¹⁰¹.

דברים הנאכלים לסימן טוב, הם רק בלילה הראשון¹⁰².

הדיוק בלחם-משנה, שיהיו הלחמים דבוקים מאחוריהם זה לזה והצד העליון כלפי חוץ, לא נאמר ביום-טוב¹⁰³.

יום ב' דראש-השנה:

שחרית. הבריאים אינם טועמים וגם אינם שותים מאומה עד אחר התקיעות וסיום התפילה¹⁰⁴.

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ היה מצווה לתוקע¹⁰⁵

98. מט"א סי' תקצ"ט ס"ט.

99. במחזה"ש כאן לא הובא 'ויתן לך'. והטעם, כמ"ש באבודרהם סוף סדר מוצ"ש שאומרים זאת כדי "שיתברכו במעשה ידיהם", וכן מובא מס' ללבו, וא"כ אין זה שייך ביו"ט.

100. ספר-המנהגים עמ' 39.

101. סה"ש תשה"ה עמ' 4, ועוד, 'אוצר עמ' פב.

102. 'אוצר' שם.

103. 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קמד (לכאורה בגלל שאז אין מחליפים את 'לחם הפנים' במקדש, ראה שו"ע זוהר ואבן השהם' סי' עדר). וצ"ע בהבדל שבין ליל שבת ויומו (שערי הל' ומנהג ח"א סו"ס קמג) אם שייך גם ביו"ט. וראה גם ברמ"א שם ס"א ובשו"ע אדמו"ר שם ס"ב ובנסמן במהדורה החדשה שם.

104. שם עמ' צ. והטעם מובא משדי-חמד בשם הרוקח, כיוון שחביבה מצווה בשעתה. ולהעיר, שבישיבת תול"ת בבית-חיינו לא הקפידו שלא לשנות בבוקר ראש-השנה קודם התקיעות, וכן פסק שם המרא-דאתרא הגר"ש דבורקין ע"ה (לכפר חב"ד) גיליון 733 עמ' 66. גיליון 734 עמ' 74). ואולי מחשיבים את הכל כחלשים לעניין זה.

105. ולכאורה כל זה (וכש"כ ידיעת ההנהגה בפועל באם חלה טעות כלשהי, וכמובן - מבעוד מועד) חל גם על התקיעים במבצע שופר,

89. סידור אדמו"ר. ואם שכח 'רצה', יאמר הנוסח דש"ק לבד. ואם נזכר בזה אחר שאמר 'ברוך', פשוט שלא יחזור, כיוון שלהטוברים שמצווה להתענות ביום ראש-השנה ה"ז גם כשחל בשבת.

90. שו"ע אדמו"ר סי' תקפ"ג ס"ח. לוח כולל-חב"ד (ונשמטה דעת המקלין שבשו"ע לישן אחר חצות היום).

91. וגם כשחל בחול, ובכל יו"ט, הדין כן - שו"ע אדמו"ר סו"ס תצה וסי' תקל"ג.

92. שו"ע אדמו"ר סי' תר ס"ב.

93. ספר-המנהגים עמ' 62. וראה 'אוצר עמ' קמ.

94. משיחת ו' תשרי תש"ל - ראה המובא ב'אוצר עמ' קמו.

95. מט"א סי' תקצ"ז ס"א. וראה שו"ע סי' תקל"ד ס"ק ד.

96. משנ"ב סי' תקל"ד ס"ק לה.

97. משמעות שו"ע אדמו"ר סי' רסג ס"ח, דלא כמט"א סי' תרכ"ה ס"ג,

ראה 'קיצור דיני נש"ק' פרק ו' הערה 2.

ללמוד בימי ראש-השנה בבוקר את המאמר "להבין עניין תקיעת שופר" הנדפס ב'סידור עם דא"ח' (רמדג), והוסיף הרבי: - מובן מעצמו שזוהו נוסף על חיוב ידיעת הלכות שופר כמבואר בפוסקים.²

תפילת שחרית. בחזרת הש"ץ בשחרית, אחרי פיוט "אתה הוא אלוקיני", אומרים "תעיר ותריע" "מלך ממלט", "מלך זכור... נורא וקדוש". "שמו מפארים... שומרי... שפרו... שבטי... שבותנו... שבח מגדול... כל יושבי... קדוש". "אדר והוד (כל החרוזים בסדר הא"ב)... הללוהו בתקע שופר, כל יושבי... קדוש". "אדון אם מעשים... הן לא יאמין... קדוש", וממשיכים "ובכן יהי בישורון מלך", "מלך עליון..."¹⁰⁶

מנגנים "אבינו מלכנו, אין לנו מלך..."¹⁰⁷, לפני התחלת אמירת כל נוסח 'אבינו מלכנו'.

אומרים "אבינו מלכנו" החזן והקהל כולם כאחד, מתחילה ועד סוף¹⁰⁸.

בלוח התיקון לסידור תורה-אור (תש"א) נכתב שצריך לומר "זכויות", וכן נתקן בסידורים החדשים ובמחזור דשנת תשמ"ט¹⁰⁹.

אם יש ברית-מילה בבית-הכנסת, מלים לפני התקיעות¹¹⁰.

אדמו"רי חב"ד נהגו להזכיר נשמות בלחש¹¹¹, אחר קריאת התורה לפני התקיעות¹¹².

תקיעות:

אין נוהגים שגדול העדה אומר דברי כיבושין לפני תקיעת שופר¹¹³.

בעל-תוקע קבוע ימשיך בתפקידו גם אם הוא

בשנת האבלות (רח"ל)⁹.

לאחר הכנה להתעוררות לתקיעות - בהכנה רבה כל חד לפום שיעורא דיליה, שהיא הכנה רבה לעבודת ה' במשך כל השנה¹¹⁴ - ואמירת ז' פעמים למנצח, פסוקי 'קר"ע שט"ף¹¹⁵, עלה אלוקים, יהי-רצון (שאומר רק הבעל-תוקע¹¹⁶ [לעצמו]), התוקע מברך "לשמוע קול שופר", ו'שהינינו' [השנה אין צריך בגד חדש ל'שהינינו]. השופר מכוסה (ורק פיו גלוי) גם בשעת הברכות, עד התקיעות, אך לא בתקיעות עצמן¹¹⁷.

יכוון המברך להוציא את השומעים ידי חובתם בברכות ובתקיעות, וגם השומעים יכוונו לצאת ידי חובתם⁵, ולא יענו "ברוך הוא וברוך שמו"¹¹⁸.

גם השומע אסור לו להפסיק בין הברכות להתקיעות, ואם הפסיק שלא מעניין התקיעות - חוזר ומברך⁵.

אין להפסיק גם אחר התקיעות, עד גמר התקיעות דמעומד, רק מעניין התקיעות והתפילות, ואם הפסיק (אחר התחלת התקיעות¹¹⁹) - אינו צריך לחזור ולברך⁵.

המקריא - מורה באצבעו בסידור, אבל אינו מקריא בדיבור². התוקע מאריך בתקיעתו עד שמסיר המקריא אצבעו¹²⁰.

תוקע **תשר"ת** שלוש פעמים, **תש"ת** שלוש פעמים, **תרי"ת** שלוש פעמים. בשברים תוקעים שלושה קולות ומחצה (יש אומרים שהרבי תקע כך: טו-או-טו, או-טו, או-טו, טו)¹²¹. כל שבר - נמשך שלושה כוחות דווקא¹²². בתרועה - מרבין בטרומיטין¹²³. בתקיעות מיושב - שברים-תרועה

114. 'שערי הלכה ומנהג' או"ח סי' רמב, מלקו"ש כרך לט עמ' 43 ואילך.
115. דיוקים באמירתם: הרבי היה אומר 'במרחב; 'האמנת' - כנדפס במחזור, 'אוצר' עמ' קיז, עיי"ש.
116. ליקוטי-שיחות, כרך לט, עמ' 44 הע' 7, ודלא כמ"ש ב'אוצר' עמ' קיח.
117. 'אוצר' עמ' קיג, קיט, וש"נ.
הרבי לא אחז השופר בידו בשעת הברכה, כמשמעות המטה-אפרים תקפ"ה ס"ג ונו"כ, ולא כמובא בפסקי-תשובות שם אות ד.
118. כי אז יש חשש הפסק אפילו בדיעבד על הברכה, שו"ע אדמוה"ז סי' קכד ט"ס ב.
119. שו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ב ס"ו.
120. 'אוצר' עמ' קיט.
121. אג"ק כ, עמ' לט. המלך במסיבו ח"א עמ' נה באריכות, שזו הוראה לרבים. 'אוצר' עמ' קכא, וש"נ. המקור בשו"ע אדמוה"ז סי' תקצ ט"ס ד (מהב"ח ע"פ מנהגי מהרא"י טירנא): "ויש עושין בסוף הג' שברים קול פשוט, כעין תקיעה" (=עכ"פ יותר מכוח אחד, דאל"כ הוא כתרועה, דלהלן שם סט"ו).
122. שו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ו ס"ו. (אף שבחידושי הצמח-צדק על הש"ס עמ' עו משמע שא"צ להאייכו כ"כ, אלא יד שיהא ארוך יותר מכוח אחד, עיי"ש).
123. 'אוצר' עמ' קכב, וש"נ.

ובפרט המוציאים רבים י"ח. אגב, יש להימנע מלתקוע לפני התפילה כדי להוציא נשים וזקנים כאלה שניתן לתקוע להם אחרי ג' שעות ביום (ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' תקצ"א ט"ס יד), משא"כ במבצעים, שאין לדעת אם ימצאו שוב אותו אדם לתקוע לו במשך היום, כמובן.
106. 'אוצר' עמ' צח. אגב, מסיבה טכנית (כתוצאה ממה שהורגלו שהן הציבור והן הש"ץ אומרים הכל), מורגל בקהילות האשכנזיות (וגם בין אנ"ש) באמירת הפיוטים, לקשר את חציו השני של כל חרוז עם חציו הראשון של החרוז הבא, וזאת כמובן בניגוד למשמעות הפיוט (ע' בזה בקובץ 'בית אהרן וישראל' גיליון קט, עמ' קלג-ה), וק"ו בפיוט זה האחרון, שלא לבוא לילי חירוף ח"ו באמירת: "לעדי עד - מלך אבינו".
107. ניגון זה הוא בבירור מעשרת הניגונים של אדמו"ר הזקן - ספר הניגונים ח"א ניגון ו.
108. 'אוצר' עמ' קב.
109. 'אוצר' עמ' קא.
110. שו"ע אדמוה"ז סי' תקפ"ד ס"ט.
111. התנועותיות תשמ"ג ח"א עמ' 56, ומסיים שאינה הוראה לרבים, אלא כל אחד יחליט בעצמו כיצד להתנהג בוה, ע"כ. וכיוון שאומרים זאת בלחש, לא נהגו אלה שיש להם אב ואם לצאת מביהמ"ד של הרבי.
112. שבה-המועדים (תשנ"ג) ס"ע 23.
113. 'אוצר' עמ' קו.

בנשימה אחת, בהפסק משהו ביניהם. ואילו בתקיעות מעומד בשתי נשימות - בהפסק נשימה ביניהם¹²⁴.

בסידור אדמוה"ז נאמר, שבין תשר"ת לתש"ת ובין תש"ת לתר"ת יתוודה (התוקע) בלחש¹²⁵.

אחרי התקיעות אומרים - גם הקהל¹²⁶ - "ובכן, יהי רצון מלפניך..."¹²⁷.

האומר את הפסוקים קודם התקיעות מגן גם-כן את שלושת הפסוקים שלאחר התקיעות: "אשרי העם", "בשמך גילון", "כי תפארת" [והקהל עונה אחריו פסוק בפסוק¹²⁸]. ואחר-כך אומר כל הקהל יחדיו: "אשרי יושבי ביתך"¹²⁹. יהללו.

במוסף תוקעים הן בלחש והן בחזרת הש"ץ. בתפילת לחש, כשמגיעים המתפללים לסיום הברכות ששם יש לתקוע, הש"ץ או התוקע טופח בידו על השולחן כדי לסמן לציבור שעומדים לתקוע¹²⁹. למנהגו, אין מקרין כלל בתקיעות מעומד, לא בלחש, לא בחזרת הש"ץ, ולא בתקיעות שאחר-כך¹³⁰.

המתפלל מוסף ביחידות אינו תוקע בברכות מוסף. ואפילו אם יש מי שיתקע לו, אינו מפסיק לשמוע את התקיעות, שלא תיקנו זאת אלא

124. ש"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ט ס"ט (כנראה נהוג גם בלחש בב' נשימות, למרות שבא"א להרה"צ מבוטשאטש שם סוס"ב לא כ"ז). המובא ב'אוצר' עמ' קכב, ש"ק אדמו"ר מהורש"ב י"ע הפסיק בנשימה גם במיושב, והרבי סיפר זאת והסתפק "אם הוא מצד הבריאות או מצד העניין" - לכאורה מובן מכך שלא קיבל זאת כהוראה לרבים (למרות שגם המסופר ב'רשימות' ק"ג עמ' 20 תואם זאת). ובפרט ש"ע"פ המובא ב'הערות וביאורים - אהלי תורה' גיליון תת"ה עמ' 99, בפועל תקע הרבי במיושב בנשימה אחת. וע"נ.

אם תקע קול לשהו בשתי נשימות, לא יצא (ש"ע אדמוה"ז שם ס"ח. וראה הנסמן שבח-המועדים עמ' 27 הע' 9).

125. הכוונה לוידי בבחשבה, ועניינו - לא וידי על חטא ועוון, אלא געווענים פנימיים. ו"א דהיינו 'ציור פני הרבי' - 'אוצר' עמ' קכד, עיי"ש, וש"ב.

126. לקו"ש שם. וראה 'אוצר' עמ' קכו.

בילוח השמטות ותיקונים' לסידור אדמוה"ז עם ציונים והערות' (לונדון תשס"ה, עמ' עב) מסיק שיש לבטא א"ת קשר"ק וכו' כצורתם הקצרה (קשר"ק וכו"ב) ולא במילואם.

127. בקונטרס 'לימוד החסידות' 11 נאמר: "על-פי הנהגות הקבלה, הנה אחר התקיעות צריך הבעל תוקע לילך למקומו, לשבת ולשאת פניו אל העם, והם יסתכלו בו", אך הרבי הדגיש שא"ז ממנהגי חב"ד אלא 'מנהגי ישראל' [כללי] - מענה להרה"ח ר' דוד שיחי' קרץ מעפולה, ועד"ז ב'המלך במסיבו' ח"א עמ' ק"ג, 'אוצר' עמ' קכז. [ונהגין בזה בפועל, כולל רבותיו נשיאיו והרבי עצמו (המלך במסיבו' ח"ב עמ' קצא)].

128. מובא ב'אוצר' עמ' קכב.

129. ש"ת מנחת-אלעזר ח"ד סי' לו (ובלוח כולל-חב"ד כ' שמשמיעין לציבור קודם תפילת-לחש, שמי שעומד באמצע הברכה יפסיק מתפילתו ויתוקע כדי לשמוע התקיעות). התוקע מעומד עומד על הבימה, ו"א שכן הורה הרבי לתקוע דמעומד הרה"ח ר' יוסף-מנחם מענדל טננבוים ע"ה, וראה במטה-אפרים סי' תקצ"ב ס"ט.

130. 'אוצר' עמ' קלד.

בציבור¹³¹.

אחרי התפילה ואמירת תהלים תוקעים שלושים קולות כדי לערבב את השטן¹³². ותקיעות אלה אינן לעיכובא, שהרי כבר יצאו ידי חובתם.

"מותר לומר לקטן שיתקע כדי שיתלמד, בין שהגיע לחינוך בין שלא הגיע לחינוך, ומותר לו לתקוע כל היום... לפי שמצווה על הגדולים ללמד את הקטנים ולחנכם במצוות"¹³³.

התוקע בעבור נשים לא יברך להן, אלא יברכו הן לעצמן¹³⁴.

במשך ימי ראש-השנה, משתדלים (על-פי הוראת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו) לזכות רבים מאחינו בני ישראל בשמיעת קול שופר, דהיינו לברך ולתקוע להם סדר התקיעות דמיושב כהלכתו, ובמיוחד חיילים ושוטרים, והנמצאים במושבי-זקנים, בתי-רפואה ובתי-הסוהר.

תשליך:

אחר תפילת מנחה, לפני השקיעה, הולכים מחוץ לעיר אל באר המים או מעייין¹³⁵, ואומרים 'סדר תשליך'¹³⁶, ואחר כך מנערים שולי הטלית קטן¹³⁷. מי שלא הלך לתשליך בראש-השנה, יכול ללכת ב"ג מידות" [=פיוט הנאמר בקהילות האשכנזים בח' תשרי. אך השנה שיום זה חל בשבת, מקדימים ברוב הקהילות לומר זאת ביום חמישי, ו' תשרי, שהוא יום הקריאה בתורה].

131. ש"ע אדמוה"ז סי' תקצ"ב ס"ז.

132. שלא יקטרג אחר התפילה שהולכים ואוכלים ושותים ושומחים לומר שאין יראים מאימת הדין - לבוש סי' תקצ"ו ס"א, מחזור השלם (אם כי אדמוה"ז שם הביא טעם אחר, שמא מקצת הציבור לא שמעו כל התקיעות כראוי).

ה'שברים-תרועה' דתקיעות אלו תוקעים בנשימה אחת, כמו בתקיעות דמיושב (כך תקעו באטבוצק אצל כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע וכן אצל הרבי, שבח-המועדים עמ' 30 בשם התוקע דמעומד).

133. לשון ש"ע אדמוה"ז סו"ס תקצ"ו.

134. ש"ע אדמוה"ז סי' תקפ"ט ס"ב.

לא מצאתי מקור מפורט ע"ז בשו"ת ומכתבי הרבי (ראה אג"ק ח"ה עמ' ג), ולכאורה הכוונה ב'מבצע שופר' היא גם לזכות את הנשים בשמיעת קול שופר, כשם שעושים כן בנטילת לולב (בספר-המנהגים עמ' 67: "בני ובנות ישראל").

135. כשאין באר וכדומה, עדיף לדחות אמירת תשליך ל"ג מדות, כדלהלן. אולם אם לא נראה שישנו לבאר וכד' בעש"ת, או כשחייבים להיות בראש-השנה בתשליך ללא באר - ראה בכפר חב"ד גיליון 536 עמ' 14 הוראת הרבי להרה"ח ר' יעקב-יהודה הכט ע"ה שבליט ברידה די אפילו בברז פתוח.

במ"א (תקצ"ח סו"ס ד) כ' שנהגים לילך גם אם כבר שקעה החמה, עמ' הלילה.

136. סידור אדמוה"ז.

137. ספר-המנהגים עמ' 57.

סיום החג:

נשים בעשי"ת¹⁴⁵, אבל לאחר שזירז הרבי לקיים נישואין "בהקדם הכי אפשרי"¹⁴⁶, גם בתאריכים שלא נהגו אצלנו, צריך עיון אם זה מבטל גם את ההקפדה הנ"ל.

* בעניין סיוע לצורכי החגים - אף-על-פי שנתנו כבר לכבוד ראש-השנה, יש לבדוק שוב לאחריו, שמא כעת (לאחר שנתעלה בראש-השנה) עומד יהודי - בדרגתו עתה - במצב של "אין נכון לו", ולהשלים את כל החסר לו לצורכי החגים בימים הבאים¹⁴⁷.

קריאת-שמע שעל המיטה. לכאורה בלילה זה (מוצאי ר"ה) צריכים לומר תחנון גם לפני חצות, מכיוון שאין זה 'אסרו-חג'¹⁴⁸.

* בעשרת-ימי-תשובה אין אומרים סליחות¹⁴⁹, מלבד בצום גדליה שהוא תענית-ציבור.

יום שני

ג' בתשרי - צום גדליה

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת דבורה לאה ע"ה בת אדמו"ר הזקן (בשנת תקנ"ג).

עלות השחר¹⁵⁰ בתל-אביב לדעה המקדימה - 4:25

בתפילת שחרית אומר השי"ץ "ענגנו" בברכה בפני עצמה, בין ברכת "גואל ישראל" ל"רפאנו", גם אם התפללו רק שלושה מתענים¹⁵¹. אם אין כנ"ל - אומר השי"ץ "ענגנו" בתוך ברכת "שומע תפילה"¹⁵².

145. אג"ק ח"ט ע"ט רה (ממטה-אפרים סי' תרב ס"ה, קיצור שו"ע סי' קל ס"ד) ומבאר שם שזה נעשה כדי לקיים אח"כ את המצווה מן המובחר.

146. 'שערי הל' ומנהג' ח"ה ר"ס קנח (ועד"ז ב'צדיק למלך' ח"ו עמ' 227. 'התקשרות' גיליון קסא עמ' 18), וראה שו"ת יחווה-דעת ח"א סי' מה.

147. שיחת יום ב' דראש-השנה תשמ"מ סי"ג (בלתי מוגה).

148. ראה 'התנועות' תשמ"ג ח"ג עמ' 1414. במוצאי יו"ט מוזכר שם רק עניין אסרו חג, וא"כ לכאורה הפעם דינו כמו ר"ח וכדומה, שנטייית הרבי שם היא להכריע שבמוצאייהם אומרים תחנון, וא"כ הפעם צ"ל תחנון גם לפני חצות.

149. ספר-המנהגים עמ' 58. והטעם ב'התנועות' תש"נ ח"ב עמ' 367, מוגה, בשם הצמח צדק, לפי ש"ע כ"א (עד ר"ה) - מצות אמירה, ומכאן ואילך - מצות עשייה".

150. בסידור אדמוה"ו, 'סדר ספירת העומר', איתא שמותר לאכול בתענית-ציבור עד עה"ש. וראה ב'סידור רבינו הזקן עם ציונים והערות' עמ' תרכ"ו, וש"ן. מאידך ראה הנסמך בשם הרבי ב'התקשרות' גיליון קא ס"ע 17, שבת"צ אין להחמיר בזה.

151. ספר-המנהגים עמ' 45. אג"ק חס"ו עמ' שיג. לוח כולל-חב"ד תענית אסתר, מהערות הרבי ללוח תשט"ו.

ש"ץ ששכח 'ענגנו': נזכר לפני השם של חתימת רפאנו - חזור לענגנו, ואח"כ אומר שוב 'רפאנו'. נזכר אח"כ - אומרה בש"ת וחותם העונה בעת צרה ושומע תפילה. נזכר אח"כ - אומרה ברכה בפ"ע אחרי 'שים שלום' (לוח כולל חב"ד, וראה סי' תקס"ה ס"א-ב ובאחרונים).

152. משנה-ברורה סי' תקס"ו ס"ק יג.

לשון כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "ואני בהצעת, אשר גם כל אחד ואחד ינהוג כן, לחבר שעות דראש-השנה והתחלת מוצאי ראש-השנה בלימוד החסידות, ובשביל אשר סללו לנו נשיאינו - יומשך גם לנו בכל עניינינו אור החסידות עד למטה מטה¹³⁸."

כ"ק אדמו"ר בעצמו (החל משנת תשי"ב) נטל ידיו לסעודה הוא והקהל בכל ראש-השנה לעת ערב, במשך ההתוועדות הורה לנגן ניגונים מכל הנשיאים, ואמר מאמר דא"ח נוסף לשיחות וכו', ובו הזכיר מדברי כל הנשיאים (והחל משנת תשד"מ גם מדברי האריז"ל)¹³⁹.

מוצאי יום-טוב:

ערבית - "אתה חוננתנו". יש לזכור ולהזכיר לציבור את השינויים וההוספות שבתפילת עשרת-ימי-תשובה, ודיניהם.

הבדלה - מנהגנו להתחיל ב"הנה א-ל ישועתי"¹⁴⁰. אין מברכים על הנר והבשמים.

במוצאי ראש-השנה היו אומרים "אָ גוט יאָהר" [=שנה טובה] - המשכה חדשה¹⁴¹.

ישנו מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש-השנה עד אחר הושענא רבה"¹⁴², והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום-טוב... וסעודות ערב יום-הכיפורים ומוצאי יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע"¹⁴³.

עשרת ימי תשובה:

* "ידוע אשר בלילה - החל מצאת-הכוכבים עד אחרי חצות לילה - אין אומרים תהלים (ובכלל זה - שיעור תהלים החדושי). לבד מראש-השנה, **עשרת-ימי-תשובה**, יום-הכיפורים והושענא-רבה"¹⁴⁴.

* לעניין עריכת נישואין בעשי"ת, הנה הרבי הזכיר ועורר לקיים "מנהג ישראל שאין נושאין

138. המלך-במסיבו ח"ב ע"כ (אוצר' עמ' קמה).

139. ראה 'אוצר' עמ' קמו-קנג.

140. כן דייק הפרמ"ג במש"ז ר"ס תצ"א מ' הלבוש, וכ"מ במנהגי מהר"ל (הוצאת 'מכון ירושלים' עמ' רד), שעוסק גם בפרטי הבדלה במוצאי יו"ט ואינו מסייג את אמירת הפסוקים רק למוצ"ש (ולא כמנהג העולם המובא במט"א תר"א ס"י, שלא לאומרים).

141. 'אוצר' עמ' קנה, מסה"ש תש"ז ס"ע 61.

142. מאה-שערים לגא.

143. לקוטי-שיחות, כרך י"ד, עמ' 372.

144. הוראת הרבי, ספר-המנהגים עמ' 20.

מי שאינו מתענה אינו נעשה ש"ץ, ואם נעשה ש"ץ - אומר "עננו" בברכת "שומע תפילה" כיחיד בתפילת מנחה.⁵

אומרים תחנון, נפילת-אפיים, 'והוא רחום', עד 'שומר ישראל' ולא עד בכלל. אמירת סליחות מתחילים "דרשו ה' בהימצאו"¹⁵³, ומדלגים 'אשמנו', 'הרשענו ופשענו' ו"ויאמר דוד אל גד". בפיוט 'הורית' נהג הרבי לחזור את כל ה'פזמון' בין כל בית ובית, וכמובן גם בסיום הפיוט. לאחר סיום הסליחות אומרים 'שומר ישראל', 'מתרצה ברחמים', 'אבינו מלכנו' הארוך (ואומרים בו 'חדש עלינו' 'כתבנו', 'בככל עשית'), 'ואנחנו לא נדע', וחצי קדיש¹⁵⁴.

בכל עשרת-ימי-תשובה אומרים 'אבינו מלכנו' הארוך בשחרית ובמנחה אחר נפילת אפים, קודם 'ואנחנו לא נדע'¹⁵⁵.

בהוצאת ספר-תורה בעשרת-ימי-תשובה, וכן בשבת שובה, אין אומרים שום תוספת על הנאמר בכל השנה, דלא כמנהג העולם.¹⁵⁶

מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל משה" לשלושה קרואים, גם אם יש רק שלושה מתענים.¹⁵⁷

מי שאינו מתענה לא יקראוהו לתורה. ואם קראוהו לתורה וצר לו להודיע שאינו מתענה מפני חילול השם - יעלה.¹⁵⁸

את הפסוקים "שוב מחרון אפך", "ה' ה' אל רחום", "וסלחת לעווננו" - אומר הציבור בקול רם ואחריהם אומרם הקורא בתורה. כ"ק אדמו"ר

נשיא דורנו, כשעלה לתורה, התחיל לאומרם עם הציבור, וסיימם עם הבעל-קורא.¹⁵⁹

פרשת היום בתנ"ך - מלכים-ב כה, כב-כו. ירמיה מ, ז עד ס"פ מא.

בתפילת מנחה מוציאים ספר-תורה וקוראים "ויחל" בכתפילת שחרית, והשלישי הוא המפטיר. אין אומרים חצי קדיש אחר קריאת התורה. מגביהים וגוללים את ספר-התורה.

הפטרה: "דרשו ה' בהימצאו" (ישעיה נה, ו - נו, ח). לאחר אמירת הפטרה אומר שלוש ברכות עד 'מגן דוד'. יהללו, חצי קדיש, שמונה-עשרה (הגבאי טופח על הבימה להזכיר 'עננו'), ואומרים 'עננו' בברכת 'שומע תפילה' (אם שכה, וכבר אמר ה' של סיום הברכה - אומרו בלא חתימה אחרי 'אלוקי נצור', קודם 'היו לרצון' האחרון), והש"ץ בברכה בפני-עצמה בין 'גואל ישראל' ל'רפאנו', בכתפילת שחרית. הנוהגים נשיאת-כפיים בכל יום, נושאים כפיהם בתפילה זו¹⁶⁰, וכשאין נושאים-כפיים אומר הש"ץ ברכת-כוהנים.

אחרי חזרת הש"ץ - תחנון, 'אבינו מלכנו' הארוך, קדיש תתקבל, לדוד ה' אורי, עלינו, קדיש יתום, אל תירא, אך צדיקים.⁵

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג מחדש את המנהג הישן (שמקורו במשנה), לומר 'דברי כיבושין' אחרי מנחה דתענית-ציבור: "כדאי לעורר על המנהג הנ"ל, שבמקומות שאפשר לפעול זאת, יאמרו אחרי מנחה (כמה מילים, לכל הפחות) 'דברי כיבושין', או מזמור תהלים המתאים לעניינים אלו, ובמקומות שמצד טירחא דציבורא [או מצד ביטול מלאכה, וכיוצא-בזה] אי-אפשר לפעול זאת - על-כל-פנים יהרהרו במחשבה עניין של 'דברי כיבושין', ומאחר ש'רחמנא ליבא בעי' - ובפרט עניינים הקשורים בתשובה, ש'עיקר התשובה בלב" - הרי 'מחשבה טובה, הקב"ה מצרפה למעשה"¹⁶¹.

סיום התענית בתל-אביב בשעה 7:03.

153. למרות שמהרשימה שבספר-המנהגים משמע שיש להתחיל "כי על החמין", הרי למעשה כשהתפלל לפני התיבה הרה"ח ר' שניאור-זלמן דוכנן ע"ה במניין של הרבי התחיל כ"ל. ואף מצד העניין אין מקום להתחיל בתיבת "כי" שהיא נתינת-טעם על מה שאמאר תחילה.

העירוינו בנוסח הסליחות [עמ' 162, ש"ה ביראתך]: "כי זה כל האדם. כי חנון ורחום אתה" חסר כאן רובו של חרוו [וכדמוכח ממה שהחרו כן הוא של 4 צלעות, בניגוד לכל הסליחה שהיא של שלש שלש. וגם - הסליחה היא ע"פ א"ב, וחסרה אות ה], וצ"ל [אחר "כי זה כל האדם" שהוא סיום החרו המתחיל באות ז]: חזקות העמים תהו. חשוקיך אחריך ינהו. כי חנון ורחום הוא.

שם, הורית דרך תשובה [עמ' פג, ש"ה עד למעלה]: "תתקן חזון הפיכתם צ"ע אם יש פירוש לזה. ובנוסחאות ישנות [ומתוקנות]: "תתקן". והפירוש מובן [כאשר נתת].

154. ספר-המנהגים עמ' 52.

155. 'אוצר' עמ' קנט. 'משנה אחרונה' של הרבי שאמירת א"מ תלויה באמירת תחנון, 'אוצר' עמ' קסו ס"ל, 'התקשרות' גיליון שכת עמ' 19 וגיליון שלא עמ' 18 (וראה משנה ראשונה שם עמ' קסו ט"ט. ס' 'דרכי חסד - מנהגי ח"ק חב"ד', ברוקלין תשל"ה - עמ' קסב, עיי"ש ש"ט). ולמרות שהיו גם אח"כ מקרים שנהג אחרת - הרי כך נדפס בסידור בהסכמתו.

156. 'אוצר' עמ' קס.

157. ספר-המנהגים עמ' 45.

158. משנ"ב ס' תקס"ו סוף ס"ק טא.

159. ראה 'התקשרות' גיליון מ ס"ע 18.

160. ולכאורה יש לנוהגים כך להקפיד עכ"פ כהספרדים שלא לשאת כפיהם אלא תוך חצי שעה שלפני השקיעה (כפ-החיים ס' קכט ס"ק ז, ע"פ הב"ח. וראה לוח דבר בעתו, ילקוט יוסף ח"ה - מועדים עמ' 550 וש"ג, ונטעי-גבראל - בין-המצרים פ"ג ס"ו וש"ט).

161. לקוטי-שיחות כרך כ' עמ' 352, וש"ג. וחבל שככל הידוע טרם הונהג הדבר בפועל אפילו בין אנ"ש (מלבד הצפייה במראות-קודש מדברי הרבי במקום שאפשר).

בניו-יורק¹⁶².

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול. כן יסד על שמה 'קרן חנה', ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית עבור קרן זו. כן נוסדו כמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים "בית חנה"¹⁶³.

יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרבנית הצדקנית מרת רחל ובת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר-שלמה, אשת הרב הגאון החסיד והמקובל ר' לוי-יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נסתלקה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה-כבוד

162. מזכרונותיה - בספר 'אם בישראל', הוצאת קה"ת, ספר-חב"ד תשמ"ג. תולדותיה בספר 'עטרת מלכות', חיפה תנש"א, עמ' 225 ואילך.
163. ספר-המנהגים עמ' 88.

<<< המשך מעמוד 17

כי עמך הסליחה

"כי עמך הסליחה למען תיורא". ופירש האבן-עזרא: "כאשר תסלח לעוונתי ישמעו חוטאים וישבו גם הם. . . ואם לא תסלח לא ייראוך ויעשו חפצם בכל אות נפשם".

אדמו"ר הזקן המשיל על כך את המשל הזה: מי שחייב לחברו סכום גדול ואין ידו משגת לפרוע את החוב, הנה אם הנושה מוכן לקבל תשלומים קטנים במשך תקופה ממושכת - יתאמץ הלווה לשלם את החוב בדרך זו; אך אם יתבע את תשלום כל הסכום מיד - יתייאש הלווה ולא ישתדל לשלם אפילו חלק מהחוב.

(יהל אור, עמ' תק)

אשרי העם יודעי תרועה

אשרי העם שאינם סומכים על הגדול שבהם, אלא כל אחד מהם יודע פרק בתרועה ובתכסיסי מלחמה. משל למדינה שהיה בה גיבור וכל בני המדינה בטחו בו, ולא למדו דרכי מלחמה; לאחר מכן, בעת מלחמה, נתחכם האוייב וגנב מהגיבור את כלי זיינו, כך שלא היה לו במה להילחם ונלכד, וגם אנשי המדינה שסמכו עליו נלכדו.

(כתר-שם-טוב סימן קלג)

פסוקי מלכיות

הפסוק האחרון של פסוקי מלכיות הוא: "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד". ואף ש"אין בו זכר מלכות", "מלכות הוא עניינו". ויש לשאול: מדוע נחתמים פסוקים אלו בפסוק שלא מוזכרת בו מלכות במפורש? ההסבר: בפסוקים שבהם נתפרש הלשון מלכות - ניכרת ומודגשת גם מציאות העם, אלא שהמלך נמצא עמם והם בטלים אליו. ואילו בפסוק "שמע ישראל" רומז הפסוק לביטול ולקבלת-עול בתכלית השלימות, עד כדי כך שמציאות העם אינה נרגשת כלל וכל מציאותם היא מציאות המלך - "ה' אחד". נמצא, שבסיום פסוקי מלכיות ב"שמע ישראל", שהוא הגמר והשלימות של פסוקים אלו - מגיע הביטול למלך לתכלית השלימות, עד שכל המציאות בטלה לגמרי ואינה אלא מציאות המלך.

(ספר-השיחות תשמ"ח, כרך ב עמ' 602)

עת לדעת

מבוסס על הספר 'עת לדעת',
מאת השליח הרב אברהם שמואל בוקיעט ע"ה
מוקדש לעילוי נשמתו

תרמ"ב

ערב ראש השנה תרמ"ג נכנס כ"ק אדמו"ר מהר"ש לחדר זוגתו הרבנית רבקה, והבינה מדבריו שבשנה זו יסתלק מן העולם, וטענה: איך אפשר להשאיר ילדים קטנים... בתוך הדברים אמר לה אדמו"ר מהר"ש: אני אעלה ל"ב מעלות למעלה, ואת תעלי ל"ב מעלות למטה. ופירש הרבי הרי"צ, של"ב מעלות למטה, הם שנות חייה מכ"ט אלול תרמ"ב עד יו"ד שבט תרע"ד; ול"ב מעלות למעלה הן ל"ב מאמרים שבלקוטי תורה לג' פרשיות, שנדפסו לאחר הסתלקותו.

תשמ"א

כ"ק אדמו"ר הכריז על כתיבת ספר תורה הכלליים לאחדות ישראל (למבוגרים - לאחר בר ובת מצווה).

תשמ"ח

בשיחה בערב ראש השנה לאחר תפילת מנחה אמר כ"ק אדמו"ר: מי שעדיין לא קבע קופת צדקה על הקיר בביתו, שילך ויקבע לפני כניסת החג, ומיד יתן צדקה בקופה.

תשמ"ט

לקראת כ"ט אלול, ערב ר"ה תש"נ, יום הולדת המאתיים של כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, הורה הרבי על הדפסת הוצאה חדשה של קובץ "קיצורים והערות לספר לקוטי אמרים" לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, שבעריכת הרבי.

באור לערב ראש השנה חילק כ"ק אדמו"ר לכאו"א את הקובץ. לפני החלוקה אמר: שהקובץ יהי "למזכרת נצח" לעורר על לימוד פנימיות התורה, בצירוף שטר של דולר לצדקה.

כט אלול

תקמ"ט

יום הולדת כ"ק אדמו"ר הצמח צדק רבי מנחם מענדל, לרבי שלום שכנא אלטשולר והרבנית דבורה לאה בתו השניה של כ"ק אדמו"ר הזקן, בעיר ליאזני, בשעה שש בבוקר. נקרא מנחם מענדל על שמו של הרה"ק רבי מנחם מענדל מהורודוק, מורו וחברו של רבנו הזקן, שהסתלק בא' באייר שנת תקמ"ח (והוא הראשון בבית רבי שנקרא על שמו).

במקומות אחרים מובא שהשם מנחם מענדל הוא על שם הצדיק הנסתר רבי מנחם מענדל מהעיר פוזנא. גם מובא שהשם הוא על של רבי מנחם נחום מטשרנוביל (שביקש מרבנו הזקן שיקרא על שמו), ורבנו הזקן אמר שבשם מנחם יכוונו גם לשמו של רבי מנחם נחום מטשרנוביל.

הכינוי "צמח צדק" ניתן לרבינו רק אחרי הסתלקותו, על שם ספריו שנדפסו אחרי הסתלקותו על ידי בניו. הבנים בחרו בשם "צמח צדק", כי הוא בגימטריא של שמו "מנחם מענדל". השם "צמח" (138) הוא בגימטריא "מנחם" (138), והשם "צדק" (194) הוא בגימטריא "מענדל" (194).

הראשון שקבע לעצמו את שם המשפחה "שניאורסאהן" היה כ"ק אדמו"ר הצמח צדק.

תקנ"ב

הרבנית דבורה לאה אחרי תפילת מנחה נכנסה לאולם המנין בו נכחו בית רבי ויחידי סגולה מבין התלמידים הקשישים שהיו שקועים אותה שעה באמירת תהלים, ניגשה אל ארון הקודש, פתחו את דלתותיו והכריזה:

כל הקהלה! הנכם עדים שבפני ספרי התורה הקדושים אני מקבלת על עצמי בדעה צלולה ובאלה ובשבעה, שאני דבורה לאה בת שטערנא מחליפה את אבי רבי שניאור זלמן בן רבקה, שהוא ישאר בחיים.

א תשרי, א' דראש השנה

תק"ז

רבנו ישראל הבעל שם טוב בעת דביקותו בתפלת ראש השנה, עשה 'עליית הנשמה' להיכלו של מלך המשיח בעולם העליון, ושאלו: "אימת קאתי מר"? [=מתי אדוני יבוא?], והשיב לו מלך המשיח: "לכשיפוצו מעיינותיך חוצה!"

תרנ"ד

כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב קובע את מקום תפלתו במקום שהתפלל אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש (אחת-עשרה שנים לאחר פטירת אביו כ"ק אדמו"ר מהר"ש); היה בכך סימן לקבלת נשיאות חב"ד על ידו, גם בגלוי. לפני כן התפלל במקומו המיוחד לו בבית הכנסת עוד בחיי אביו. עד אז נמנע מקבלת הנשיאות בגלוי מפני כבוד אחיו הגדול - הרז"א שנסע אז מליובאוויטש.

תש"א

בתפילת ליל ראש השנה כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ התפלל בקומה התחתונה של בנין 770 ("הזאל הקטן") והאריך בתפילת ערבית במשך ארבע שעות. בכל משך התפילה בכה הרבי, ורבים מאלה שנכחו במקום בכו אף הם. הציבור אמר כל העת פרקי תהילים. לאחר התפילה היתה המפה של "סטענדער" התפלה ספוגה בדמעות!

היתה זו תפילת ראש השנה הראשון של הרבי בארצות הברית. יצויין כי בנין 770 נקנה ונהיה למשכנו של הרבי רק שבוע וחצי לפני כן, בכ"א אלול ת"ש.

תש"ה

בראש השנה בסיום קריאת התורה במנין כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, אמר כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו חצי-קדיש (על אביו הרלוי"צ נ"ע שנסתלק בכ' אב

תש"ד). זו היתה הפעם הראשונה שכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ שמע את הרבי אומר קדיש אחרי אביו. שניהם פרצו בבכי... והתרגשות אחזה בכולם.

תשי"ז

בראש השנה ירד גשם חזק מאוד בניו יורק. כשהלכו לתשליך לגן "פרוספקט פארק", הרבי הלך בראש התהלוכה ואחריו מאות חסידים, בשורה ובסדר מופתי.

הגשם התחזק מאוד אחרי שיצאו מ-770, אך אף אחד לא עזב; להפך - כולם שרו ביתר שמחה ועוז, והנה כאשר הגיעו לשער הגן, מצאו אותו נעול!

הרבי נתן את הסידור לידי הרב זלמן דוכמן ו...טיפס על השער, ירד מהצד השני והלך לאגם "לתשליך". כמובן שבעקבות הרבי לא נותר איש מאחור: כל הקהל הגדול, זקנים ונערים עלו מעל השער, וכן בסיום התשליך כשיצאו מהפארק.

חלק מהקהל היה בבגדים קרועים וכולם היו רטובים - אך משהגיעו ל-770 השמחה והריקודים הרקיעו שחקים. הרבי נכנס לחדרו, הוציא בקבוק יין ואמר: כל אלו שישתו ויאמרו "לחיים" יכולים להיות בטוחים ששום דבר לא יארע להם, ואכן איש לא נחלה מההליכה בגשם.

ב תשרי, ב' דראש השנה

תש"ג

הרבנית שיינא הי"ד, בתו הצעירה של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ, נרצחה בידי הנאצים ימ"ש במחנה ההשמדה בטרבלינקה. בת שלושים ושמונה שנים היתה. הרבי היה אומר קדיש ביום זה.

תשל"ה

כ"ק אדמו"ר מחדש את המנהג לתרום "מעות חיטים" ולחלקם לנזקקים לצורך ראש השנה, ערב ומוצאי יום הכיפורים, חג הסוכות, שמיני עצרת

ו תשרי

תשכ"ה

יום הסתלקות הרבנית חנה אמו של כ"ק אדמו"ר, בשבת קודש פ' וילך, בהיותה בגיל שמונים וחמש. הרבי התוועד באותה שבת עד השעה ארבע, וכשהודיעו לרבי שמצבה החמיר הלך מיד לביתה. שלושה רופאים המליצו לקחת את הרבנית לבית הרפואה ואז גם הרבי הסכים ונסעו עם אמבולנס לבית רפואה כשהרבי יושב לצידה וארשת פניו רצינית ביותר. זמן קצר לאחר מכן נפטרה.

כ"ק אדמו"ר ישב 'שבעה' בביתה שברחוב פרזידנט (1418). על שמה יסד הרבי את "קרן חנה", וכן קמו מוסדות חינוך לבנות הנקראים על שמה - "בית חנה". בשנת תשכ"ט ייסד הרבי שכון חב"ד חדש בקרית מלאכי, ונתן לו את השם "נחלת הר חב"ד" ראשי תיבות 'חנה'.

במשך שנת האבלות נהג הרבי להתוועד בכל שבת.

מוסד "בית חנה" הראשון בעולם, נוסד בניו ייבן שבמדינת קונטיקט (בארצות הברית).

תשל"ג

כ"ק אדמו"ר מעורר על דבר ייסוד ספריות יהודיות חדשות והרחבת הספריות הקיימות בכל מקום ומקום.

תש"נ

בתחילת חודש תשרי הורה הרבי להוציא לאור לראשונה, בהדפסה מיוחדת ובכריכה חגיגית, את המאמר ד"ה ושאתם מים בששון - לכ"ק אדמו"ר הצמח צדק, במלאת מאתיים שנה להולדתו.

בליל ו' תשרי, לאחר תפילת ערבית, חילק הרבי לכל אחד מהנוכחים את המאמר, וכן מכתב כללי מוא"ו תשרי ושטר של דולר לצדקה בתוספת פרוסת "לעקח", כשכל אלה ארוזים במעטפה אחת. בחלוקה עברו כעשרת אלפים איש.

ושמחת תורה, על פי הנאמר (נחמיה ח, י): "אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לך".

ג תשרי

תקנ"ג

כשהתעורר קטרוג על אדמו"ר הזקן שבעקבותיו נגזר שיסתלק מן העולם, קיבלה על עצמה בתו הרבנית דבורה לאה "להחליף" אותו. ביום השני של ראש השנה חלתה ובג' תשרי נסתלקה מן העולם בהיותה בת עשרים ושש, כשהיא בדעה צלולה עד הרגע האחרון. בנה כ"ק אדמו"ר הצמח צדק היה אז ילד בן שלוש שנים (ושלושה ימים).

בקשתה היחידה מאביה כ"ק אדמו"ר הזקן הייתה, שיחנך וידיריך את בנה יחידה. כ"ק אדמו"ר הזקן הבטיח לה שימלא את בקשתה, ואמר לה: בנך מנחם - נוחם הוא לי, נוחם יהיה לך, ונוחם יהיה לישראל.

בהערכה גדולה ובחרדת קודש, היו החסידים מזכירים את שמה של הרבנית דבורה לאה, כי כולם ידעו היטב שמסירות נפשה ואצילות רוחה הצילו את 'אילנא דחי'.

במשך ימי ה'שבעה' אחרי בתו הרבנית דבורה לאה, התפלל כ"ק אדמו"ר הזקן בעצמו לפני התיבה כל שלושת התפלות, והיתום הפעוט אמר את הקדישים.

מנוחתה כבוד בבית העלמין העתיק בעיר ליאזנא.

ה תשרי

תרס"ח

יום פטירתו של הרה"ג הרה"ח ר' מרדכי שניאורסאהן, בן כ"ק רבי ברוך שלום (הרב"ש) בן כ"ק אדמו"ר הצמח צדק, רבה של העיר ויטבסק. היה זה בערב שבת קודש, בהיותו בן שבעים ושתיים. מנוחתו כבוד בוויטבסק.

לחיות עם הזמן

זמני השבוע

תאריך	עלות השחר		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	סוף זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד' לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ט באלול	4.22	5.11	5.33	6.31	9.28	12.36	1.07	6.47.9	7.12
ש"ק, א' בתשרי	4.23	5.12	5.34	6.32	9.28	12.36	1.07	6.46.6	7.11
א', ב' בתשרי	4.24	5.13	5.34	6.32	9.28	12.35	1.06	6.45.2	7.09
ב', ג' בתשרי	4.25	5.13	5.35	6.33	9.28	12.35	1.06	6.43.9	7.08
ג', ד' בתשרי	4.25	5.14	5.36	6.33	9.29	12.35	1.05	6.42.6	7.07
ד', ה' בתשרי	4.26	5.15	5.36	6.34	9.29	12.34	1.05	6.41.3	7.05
ה', ו' בתשרי	4.27	5.15	5.37	6.35	9.29	12.34	1.04	6.39.9	7.04
ו', ז' בתשרי	4.28	5.16	5.38	6.35	9.29	12.34	1.04	6.38.6	7.03

לוח ללימוד הרמב"ם כ"ט באלול ה'תשפ"ג – ז' בתשרי ה'תשפ"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ט באלול	הלכות שמטיה ויובל פרק ט-יא.	הל' עירובין. בפרקים אלו. פרק ח.	מ"ע קלח. מל"ת רכז. מ"ע קלט.
ש"ק	א' בתשרי	פרק יב-יג. שאלו שלום וגו'. ספר עבודה והוא ספר שמיני. הלכות בית הבחירה.. בפרקים אלו. פרק א.	הל' שביית עשור.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קסט. קע. מ"ע קפג. מל"ת רכח. מ"ע כ.
א'	ב' בתשרי	פרק ב-ד.	פרק ב.	מל"ת עט. פ.
ב'	ג' בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ג.	מ"ע נא.
ג'	ד' בתשרי	פרק ח. הלכות כלי המקדש והעובדים בו.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הל' שביית יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע כב. מל"ת סז. מ"ע לה. מל"ת פג. פד.
ד'	ה' בתשרי	פרק ג-ה.	פרק ב.	מל"ת פה. פב. מ"ע לד. מל"ת פו.
ה'	ו' בתשרי	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע כג. מל"ת עב. מ"ע לב. לו.
ו'	ז' בתשרי	פרק ט-י. הלכות ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע לג. מל"ת פח. פז. עג. קסג. קסד.

זמני הדלקת הנרות

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
ערב ראש השנה	18:06	-	18:28	-	18:17	-	18:27	-
יום ב' דראש השנה	19:22	19:21	19:24	19:23	19:24	19:22	19:23	19:22
האיזנו	17:56	19:13	18:18	19:14	18:07	19:14	18:18	19:14

לזכות אנשי החסד הדגולים
 הרה"ח ר' **אברהם משה דייטש** והרה"ח ר' **גבריאל גופין** שיחיו
 ולע"נ האחים הרה"ח ר' **זלמן יודא** ור' **יוסף יצחק**,
 בני הרה"ח ר' **שלום ישעי' ע"ה דייטש**